

תקציר פעילות האגודה לזכויות האזרח בישראל

2016

פתח דבר

בעזרת תמיכתכם, האגודה לזכויות האזרח בישראל ממשיכה לפעול להגנה ולקידום של זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים, ומגיעה להישגים שמשפיעים על חייהם של מיליוני ישראלים/ות ופלסטינים/ות. פעילותנו אינה מתמצית בתגובה להפרות של זכויות אדם כאשר הן מתרחשות; במקביל אנו מיישמים גם אסטרטגיה פרואקטיבית, שמיועדת להמריץ מחדש את שיח זכויות האדם בישראל.

דוח זה מפרט את עיקרי הפעילות הענפה והמגוונת שלנו ואת הישגינו בשנת 2016, אולם אנו מודעים היטב לאתגרים הרבים שעומדים לפנינו. אחד האתגרים המשמעותיים שעיימם התמודדנו השנה הוא היוזמות המרובות שמאיימות לצמצם את המרחב הדמוקרטי בישראל, והדה-לגיטימציה לארגוני זכויות האדם והחברה אזרחית. המאבק להגנה על הדמוקרטיה ועל חברה אזרחית משגשגת בישראל ימשיך ללוות אותנו גם בתקופה הקרובה. יחד עם השותפות המתמידה שלכם, אין לי ספק שנמשיך להיות ארגון זכויות האדם המוביל בישראל ולהתמודד בהצלחה עם האתגרים העומדים לפתחנו.

בכבוד רב,

שרון אברהם-ויס

רקע

האגודה לזכויות האזרח בישראל, שנוסדה בשנת 1972, היא ארגון זכויות האדם הוותיק והגדול בישראל והיחיד שעוסק בכל קשת הזכויות והחירויות בישראל ובשטחים הכבושים שתחת שליטתה. בתור גוף עצמאי ובלתי-מפלגתי, תפקיד האגודה הוא להבטיח אחריות דיווח וכבוד לזכויות אדם, באמצעות התייחסות להפרות בישראל ובשטחים. האגודה גם מלמדת את הציבור הרחב על זכויות אדם וחירויות אזרח. בדמוקרטיה נטולת חוקה ובתוך חברה מגוונת ומקוטבת, האגודה מבצעת תפקיד חיוני של קידום זכויות אדם אוניברסליות והגנה על זכויות האדם וחירויות האזרח של כל איש ואשה, ללא הבדל גזע, מגדר, מוצא, לאום, דת, השתייכות פוליטית, נטיה מינית או רקע חברתי-כלכלי.

זכויות אדם בישראל ובשטחים הכבושים

בראשית שנת 2015 החלה לפעול המחלקה לזכויות אדם בישראל, שעסקה בכל קשת נושאי זכויות האדם והאזרח בישראל, ולצדה המחלקה לזכויות האדם בשטחים הכבושים. במחצית שנת 2016 אוחדו שתי המחלקות למחלקה המשפטית, הכוללת שש יחידות: זכויות אזרחיות ופוליטיות, זכויות חברתיות וכלכליות, זכויות המיעוט הערבי בישראל, הגירה ומעמד, זכויות האדם בשטחי הכבושים והקו החם לפניית הציבור.

❖ זכויות המיעוט הערבי בישראל

תכנון, קרקעות ודירור: (א). הסתיים [ההליך המשפטי שניהלנו](#) מאז שנת 2004 בעניין מדיניות השיווק המפלה של קרקעות קק"ל, ובית המשפט חייב את המדינה ואת קק"ל בתשלום הוצאות לעותרים. זאת על רקע חתימת הסכם בין המדינה לבין קק"ל, שקובע, בין היתר, כי להבדיל ממה שהיה נהוג במשך שנים, מעתה יתאפשר לכל אזרחי המדינה לגשת למכרזים לרכישת קרקעות קק"ל. עם זאת, ההסכם

החדש עדיין כולל התחייבות של המדינה לפצות את קק"ל בגין מכירת קרקעות לערבים – קרקע מול קרקע. פנינו בעניין ליועץ המשפטי לממשלה ביחד עם ארגון עדאלה, ובכוונתנו להוסיף ולנקוט הליכים בעניין. **(ב). עתרנו לבג"ץ** בשיתוף עדאלה ובשם קבוצת ארגונים בדרישה לבטל את סעיף החוק, הקובע כי 6 מבין 14 חברי מועצת מקרקעי ישראל יהיו נציגי קק"ל. בעתירה נטען, כי הזכויות לשוויון ולכבוד של האוכלוסיה הערבית בישראל נפגעות שעה שגוף אשר מצהיר כי יעודו לשרת את האוכלוסיה היהודית בלבד, שולט ב-40% מן המועצה המנהלת את מקרקעי המדינה. **(ג).** בחודש יוני התקבלה החלטת הממשלה 1559, המאמצת את דו"ח הצוות להתמודדות עם תופעת הבנייה הבלתי חוקית ("דוח קמיניץ"). בהמשך לכך פורסם תזכיר חוק, וסמוך לאחר מכן הונחה הצעת חוק. מטרת תיקון החקיקה להחמיר את האכיפה והענישה על עברות בנייה. **הערנו על תזכיר החוק**, ואנו נערכים לקחת חלק בהליך החקיקה. הערותינו מתמקדות בהשלכות החקיקה על האזרחים הערבים ועל הרשויות המקומיות הערביות, ובקשר שבין הצורך במציאת פתרונות הולמים וראויים למצוקת התכנון ארוכת השנים ביישובים הערבים לבין אכיפת חוקי התכנון באותם יישובים.

שוויון: (א). בעקבות **עתירה שהגשנו להנגשת הספריות הציבוריות לתושבים הערבים בנצרת עילית**, הכירה העירייה בחובתה זו. עד כה הונגשה הספרייה המרכזית בעיר, והעירייה התחייבה להוסיף ולבחון הנגשת ספריות נוספות בהתאם לביקוש. על רקע זה העתירה נמחקה, תוך שבית המשפט מאשר בפסק דינו כי לעירייה חובה להנגיש את הספריות לתושבים הערבים. **(ב). עתרנו לבית המשפט המחוזי בנצרת** נגד עיריית נצרת עילית ומשרד החינוך בגין היעדר ולו בית ספר אחד לתלמידים הערבים, המהווים כשליש מתלמידי העיר. בדיון שהתקיים באוקטובר הוסכם שהרשויות תקבלנה החלטה בעניין עד ינואר 2017, ובכפוף לכך העתירה נמחקה. נמשיך לעקוב, וככל שלא יוחלט על הקמת בית ספר, נשוב ונעתור. **(ג).** אנו מוסיפים **להתדיין בבג"ץ** בנוגע לדרישתנו לייצוג הולם לערבים ולנשים במועצת מקרקעי ישראל. בעקבות העתירה הייתה התקדמות משמעותית בעניין ייצוג הנשים במועצה, אולם טרם מונו נציגים ערבים. **(ד).** בעקבות פניות שלנו ושל עדאלה, משרד החינוך **ביטל את החלטתו** לתקצב באופן מפלה סטודנטים ערבים לחינוך. **(ה).** בעקבות **פנייתנו** לרשות שדות התעופה בעניין דפוסי הבידוק הבטחוני והתנאים במעבר היבשתי נהר הירדן, השיבה הרשות כי היא מתכננת לערוך בשנה הקרובה שינויים במערך הבידוק של כבודת הנוסעים, על ידי שימוש במערכת בידוק חדשה והעברת הבידוק הידני לאולם נפרד.

הנגשת שירותים ציבוריים וממשלתיים בערביי: (א). בעקבות **פניותינו למשרד התחבורה** בשנים האחרונות בעניין הנגשת השילוט בתחבורה הציבורית, ושיתוף פעולה עם מספר ארגונים וחברי כנסת, משרד התחבורה החל בחודש אוקטובר בפריסה ארצית של שלטים דו לשוניים בתחנות ובאוטובוסים. השקת קווי אוטובוס חדשים פורסמה אף היא בשתי השפות. **(ב).** פנינו **לשירות בתי הסוהר** בדרישה להנגיש את אתר האינטרנט של השירות לערבית. לאחר פנייתנו המידע באתר תורגם ופורסם בערבית. **(ג).** נערכו מספר פניות נוספות בנושא, ובהן: לעיריית תל-אביב-יפו ולעיריית נצרת עילית, בדרישה לקיים את פסק הדין שניתן בשנת 2002 ומחייבן לשלב כיתוב בערבית בכל השילוט העירוני; **למשרד הבינוי**, בדרישה להנגיש לשפה הערבית את אתר האינטרנט של פרויקט "מחיר למשתכן" ואת האתר להגרלת דירות חדשות במחיר מוזל; **לרשות האכיפה והגבייה**, בעניין הנגשת אתר האינטרנט והטפסים, ובעניין איוש משרות על ידי עובדים דוברי ערבית בלשכות הרשות בחיפה ובעכו; **למרכז הארצי לבחינות ולהערכה** בעניין תרגום ההנחיות לנבחן בבחינה הפסיכומטרית בערבית.

זכויות האוכלוסיה הבדואית בנגב: (א). אנו מוסיפים לקחת חלק בפרויקט ייעודי, המשותף לאגודה, ל"במקום", למועצת הכפרים הבלתי מוכרים בנגב ולעמותת "סדרה", שמטרתו הנעת הליכי תכנון והכרה בכפרים בדואים בנגב. הפרויקט מתמקד ביישובים: עבדה, משולש חווה, ואדי אריחה, ואדי אלנעם, רחמה ואם מתנאן. הפרויקט כולל הופעות בפני גופי התכנון, הגשת התנגדויות וחלופות תכנוניות, וגיוס תמיכה לקידום הליכי הכרה והקמה. **(ב).** **נמשך הדיון בעתירה שהגשנו נגד התכנית להעתקת הישוב ואדי אלנעם** והצמדתו ל"שגב שלום", אשר הוביל להמלצה של גורמי התכנון לשנות מן התכנית ולקדם הכרה ביישוב עצמאי. בחודש יולי אימץ קבינט הדיור החלטה להעתיק את היישוב דרומית לשגב שלום. אנו ממתינים לעדכון הרשויות בעניין עמדתן, ונמשיך ללוות את התושבים נגד תהליכים של אורבניזציה והעברה בכפיה. **(ג).** הגשנו בשיתוף מרכז אלחוקוק ובשם קבוצה של תושבי המועצה האזורית אלקסום **בקשה להצטרף כמשיבים להליך שהוגש לבג"ץ בדרישה לדחות את הבחירות למעצה**. צורפנו כמשיבים וטענו בדיון נגד הדחייה החוזרת ונשנית של הבחירות. במהלך ההתדיינות, ועל רקע בקשות רבות של תושבים להירשם, החליט שר הפנים לדחות את הבחירות בחמישה חודשים. **(ד).** **נמשך ההליך המשפטי בעניין מיגון הכפרים הבדואים**. לעת עתה אין התקדמות מצד הרשויות; **(ה).** במסגרת קואליציה ארגונים העוסקת בקידום זכויות נשים פלסטיניות בישראל השתתפנו בכתיבת דו"ח אודות מעמדן של נשים פלסטיניות בישראל לוועדה לעניין האמנה לביעור כל צורות האפליה נגד נשים. אנו חיברנו את הפרק העוסק בהשפעת מצוקת התכנון בנגב על נשים בדואיות תושבות הכפרים הבלתי מוכרים.

❖ זכויות חברתיות וכלכליות

זכויות חייבים: (א). השקנו את הדוח "חייבים לשנות" בעניין גביית חובות מאנשים החיים בעוני. **(ב).** אנו ממשיכים לקדם את הצעת החוק שניסחנו והגישה ח"כ מרב מיכאלי לביטול פקודת המסים (גביה). ההצעה זוכה לתמיכה מכל קצות הקשת הפוליטית, ובעקבות הפעילות כונסה ועדה שבוחנת שינויים בהליכי הגבייה. **(ג).** אנו מקדמים הצעת חוק להגנה על חייבים פגיעים בהוצאה לפעול והצעת חוק להפחתת ריביות הפיגורים במשק. **(ד).** אנו מסייעים בפניות פרטניות לחייבים שהרשות המקומית מתעמרת בהם. הצלחנו לבטל חובות שהתיישנו, למחוק ריביות ולהגיע להסדרי תשלום מול רשויות; **(ה).** הגשנו הערותינו לתזכיר חוק שמבקש לבטל את ההתיישנות על גבייה מנהלית. התזכיר מבקש לקבוע שחוב לפי הליך מנהלי לא יתיישן והרשות תוכל לגבות אותו תמיד, אלא אם השתתה בגבייה. **(ו).** הערנו על טיטת הסדר ומחיקת חובות של מד"א; **(ז).** אנו פועלים לשינוי מדיניות מול משרד הפנים והמשפטים שתאסור על רשויות מקומיות לעקל את כל חשבון הבנק של החייב ותחייבן להטיל עיקול בסכום גובה החוב בלבד.

הזכות לחשמל: (א). אנו ממשיכים בפעילות משפטית וציבורית לקידום אמות מידה לניתוק חשמל, וחברים בפורום היועצות של חברת החשמל עם ארגוני החברה האזרחית. טיפלנו, יחד עם הקליניקה לזכויות אדם באוניברסיטת תל אביב, במעל חמישים מקרים פרטניים של ניתוקי חשמל. בכל המקרים התערבותנו הביאה לחידוש אספקת החשמל. הנושא זכה לחשיפה ציבורית (למשל: כתבה בערוץ 2 ועוד כתבה בערוץ 2). **(ב).** אנו פועלים בנושא הנחות בחשמל לאוכלוסיות מעוטות הכנסה. לצורך כך הגשנו עתירה לפי חוק חופש המידע נגד חברת החשמל, על מנת לברר האם ההנחה שניתן כיום אפקטיבית, האם הצרכנים הרלוונטיים ממשיים את זכאותם להנחה וכו'. בעקבות הגשת העתירה נאותה חברת החשמל למסור לידינו את המידע וחומר נוסף, ואנו פועלים לגיבוש עמדתנו בנושא.

הזכות למים: (א). הגשנו הערותינו על הכללים לניתוק מים של תושבים ברשויות שאין בהן תאגיד מים; **(ב).** אנו מקדמים מול רשות המים מהלך של ביטול ריביות פיגורים לחייבים הנמצאים בעוני על חשבוניות המים; **(ג).** אנו מקדמים את הצעת החוק שניסחנו והוגשה על ידי ח"כ אורי מקלב להרחבת סכום ההנחה עבור מים ומעגל מקבלי ההנחה.

זכויות במערכת הרווחה (הליך הוגן בהליכי השמה חוץ ביתית): (א). עתרנו לבג"ץ בדרישה לעגן בחקיקה את פעולתן של ועדות החלטה בלשכות הרווחה ברשויות המקומיות (ועדות לתכנון טיפול והערכה) ולהבטיח הליך הוגן בדיוניהן הוועדה (בין היתר – זכות להיות נוכח בדיונים, לקבל החלטות מראש, להיות מיוצג, לקבל פרוטוקול וזכות ערר); **(ב).** הגשנו הערותינו להצעת חוק האומנה ולקחנו חלק בהליכי החקיקה. בזכות הערותינו הוכנסו שינויים בחקיקה, כמו הצורך לבנות תכנית טיפול להורים, שינויים שנוגעים לזהות הגוף המפעיל את שירותי האומנה ועוד. **(ג).** עתרנו יחד עם תושבת העיר שדרות לבית המשפט לעניינים מנהליים בדרישה לאפשר לה להחליף עובדת סוציאלית ולקבוע נוהל לטיפול בבקשות כאלו. בעקבות העתירה העירייה קיבלה את דרישתנו. **(ד).** הגשנו ערר לוועדת מידע של איגוד העובדים הסוציאליים נגד לשכת רווחה בעיר תל אביב, שסירבה למסור מידע בניגוד להוראה המפורשת בחוק העובדים הסוציאליים. הערר התקבל; **(ה).** פנינו לשרת המשפטים להבטיח ייצוג משפטי להורים ולקטינים בהליכים מכוח חוק הנוער.

הזכות לדירה: (א). בעקבות פעילותנו בכנסת ביחד עם ארגונים אחרים התקבלו שינויים חיוניים מאוד בחוק הרשות להתחדשות עירונית, ובהם הגנה על זכותם של דיירי דיור ציבורי בפרויקטים של התחדשות עירונית להישאר במתחם המחודש ללא העלאה של שכר הדירה והוצאות התחזוקה. **(ב).** בעקבות זכייטנו בעתירות נגד אי הכללת דיור בהישג יד בתכניות דיור לאומי בירושלים, נדרשה הוועדה לדיור לאומי לדון מחדש בשתי התכניות. הופענו בפני הוועדה, שהחליטה זו הפעם לכלול בתכנית, לראשונה, דיור בהישג יד (20% מיחידות הדיור כדיור בהישג יד להשכרה, ו-25% מהדירות יהיו קטנות).

מאבק באפליה בדיור: (א). עתרנו נגד רשות מקרקעי ישראל בשל סירובה להפעיל סנקציות כלפי חברת "באמונה", המשווקת דירות לציבור דתי לאומי בלבד בקריית גת, חרף תנאי המכרז האוסרים על אפליה בשיווק הדירות. העתירה התייחסה גם לסרטון שיווקי, שנועד להעביר מסר ללקוחות פוטנציאליים שהפריקט אינו מיועד למזרחים. בתגובה לעתירה הודיעה המדינה, כי הוחלט להטיל בפעם הראשונה קנס על יזם נדל"ן בשווי 323,000 ₪ בגין הסרטון. באשר לשיווק לציבור הדתי לאומי בלבד עודנו חלוקים עם המדינה, ובית המשפט טרם הכריע. **(ב).** עתרנו נגד רשות מקרקעי ישראל שמיאנה לקנוס חברת נדל"ן שסירבה למכור דירה למשפחה ערבית במעלות תרשיחא. בעקבות העתירה הסכימה המדינה הסכימה להחזיר את הדיון לוועדת המכרזים. הגשנו בשם המשפחה תביעה לפיצויים נגד חברת הנדל"ן, ואנו פועלים גם להטלת סנקציות על החברה על ידי רשות מקרקעי ישראל. **(ג).** הפעלנו בהצלחה את תכנית "אפליה במבחן", שנועדה לחשוף אפליה מוסווית באמצעות בחינה יזומה של טסטים. חשפנו

אפליה סמויה נגד ערבים [בפרויקט ביפו](#), [בפרויקט בלוד](#) ו**[בפרויקט במעלות](#)**. פנינו לרשות מקרקעי ישראל להפעיל הסנקציות נגד החברות.

הזכות לבריאות: (א). [התנגדנו](#) להצעת חוק להכנסת תרופות מאריכות חיים לביטוחים המשלימים, על רקע הפגיעה הצפויה בזכות לבריאות של חולים עניים וזקנים, והצענו להגדיל את הסל הציבורי כדי לכלול בו את התרופות החיוניות. הצעת החוק ירדה מהפרק והסל הוגדל. **(ב).** [עתרנו לבג"ץ](#) בדרישה לקבוע קריטריונים של זמן, מרחק ואיכות סבירים של שירותי שיקום רפואי, על רקע אי-שוויון חריף בנגישות לשירותים אלה בין המרכז לפרפריה. **(ג).** הובלנו [קמפיין לקידום רפורמה במערכת הסייעות](#). הקמפיין כלל אתר מיוחד, תדרכים לעיתונאי בריאות, כנס בכנסת בנוכחות שר הבריאות, מאמרים לתקשורת ופעילות ברשתות החברתיות. הנושא זכה לחשיפה ולדיון ציבורי בכמעט כל כלי התקשורת (להרחבה ראו בהמשך תחת "פעילות ציבורית").

שוויון בחינוך: [הגשנו בקשה להצטרף כידידי בית המשפט לעתירה](#) שהגישו הורים לתלמידים בבית הספר לטבע בתל-אביב, אשר דורשים שיותר לבית הספר לשוב ולערוך מיונים בקבלה. עמדנו על האיסור על מיונים בחינוך הממלכתי, ועל החסם הגלום בהם בפני אוכלוסיות מוחלשות. צורפנו כידידי בית המשפט עם קבוצת ארגונים. פסק הדין צפוי להינתן בחודשים הקרובים.

זכויות עובדים ומובטלים: (א). פרסמנו [דו"ח על מצבן העגום של ההכשרות המקצועיות](#) (ר' גם [כתבה בערוץ 2](#)). **(ב).** [ביקשנו להצטרף כידידת בית המשפט לערעור](#) שהגישה המדינה לבית הדין הארצי לעבודה בעניין פסק הדין בפרשת מני נפתלי, עובד משק הבית במעון ראש הממשלה. המדינה טוענת שנפתלי אינו זכאי לפיצוי בגין התעמרות בעבודה, מכיוון שעילה כזאת אינה קיימת בחוק. בבקשה שהגשנו נטען שהתעמרות בעבודה אינה עילת תביעה חדשה, אלא קיימת זה מכבר בדין הישראלי.

הזכות לקיום בכבוד: [הצטרפנו במעמד של ידידת בית משפט להליך נוסף](#) בבית הדין הארצי לעבודה שדן בשלילת הבטחת הכנסה ממי שמקבל סיוע מקרובים. ביוני התקיים דיון בו התחייב המוסד לביטוח לאומי לקדם חקיקה שמסדירה את הסוגיה. הלכה למעשה התקבלה עמדתנו העקרונית כי פגיעה שכזו בזכות לקיום בכבוד אינה יכולה להיעשות בנזל אלא בחקיקה ראשית בלבד.

❖ זכויות אזרחיות ופוליטיות

פגיעה בחברה האזרחית: (א). פנינו לראש הממשלה על רקע [אחריות הממשלה למסע הרדיפה נגד ארגוני זכויות האדם](#). **(ב).** נטלנו חלק [במאבק נגד חוק העמותות שמבקש לסמן ארגונים שעיקר תקציבם מיישנות זרה](#). **(ג).** ביקשנו להצטרף כידידי בית המשפט [להליך שמנהלת הפרקליטות נגד "שוברים שתיקה" בדרישה להפר את החיסיון הניתן לחיילים שמעידים בפני הארגון](#). בבקשה טענו כי דרישה זו מהווה פגיעה קשה באינטרס הציבורי: על אף הרצון לקדם את החקירות במקרים הבודדים לגביהם הוחלט לפתוח בחקירה, צעד זה עלול לפגוע בפעילות הארגון בהמשך, ולמעשה בכלל ארגוני החברה האזרחית. כן פנינו ליועמ"ש בדרישה להורות לפרקליטות לחזור בה מן ההליך.

חופש הביטוי: (א). הוספנו לנהל את [ההתדיינות בבית המשפט העליון לצמצום תחולתה של העבירה בעניין העלבת עובד ציבור](#). אנו ממתינים להכרעה בעניין. **(ב).** בעקבות [עתירתנו לביטול פקודת העיתונות](#), הכנסת ביטלה את תקנה 94 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, שהקנתה סמכות לסגור עיתון, ומשרד הפנים פרסם תזכיר חוק לביטול פקודת העיתונות, שמחייבת קבלת רישיון להוצאה לאור של עיתון. **(ג).** הצטרפנו כידידי בית המשפט לתביעת SLAPP שהוגשה על-ידי אולם חתונות נגד בני זוג שכתבו ביקורת שלילית אודות האולם בפורטל צרכני. הופעתנו בדיון סייעה לשכנע את התובע למחוק את תביעתו ולשלם את הוצאות הנתבעים. **(ד).** פנינו למשרד החינוך ולמשרד המשפטים בדרישה [לבטל את פסילת הספר "גדר חיה" מתכנית הלימודים לבגרות לתלמיד ספרות מורחבת](#). נענינו כי הספר יותר ללימוד במגמת ספרות מורחבת במסגרת היצירות הנתונות לשיקול דעתם של המורים ולבחירתם. **(ה).** [פנינו למשרד החינוך בדרישה להעניק היתר העסקה למורה](#), חרף העובדה שיש נגדו תיק חקירה פתוח בגין מעצרו בהפגנה נגד מבצע "צוק איתן". בעקבות פנייתנו ניתן למורה היתר, ומשרד החינוך מסרק שהנהלים בנושא זה יחודדו. **(ו).** נמשכו ההליכים [בעתירתנו הדורשת להורות לשב"כ להפסיק לזמן פעילים פוליטיים לשיחות אזהרה](#). בדיון בבג"ץ ביוני 2016 התחייב השב"כ להודיע לפעילים שמזמנים לשיחת אזהרה שאין להם חובה להתייצב. בעדכון בספטמבר מסרה הפרקליטות שגובש נוהל שיתוף פעולה בין השב"כ למשטרה בנושא. בתגובה ביקשנו מבג"ץ להורות לשב"כ לאפשר לנו לעיין בנהלים ולקיים דיון עקרוני לגבי סמכות השב"כ לזמן לשיחות אזהרה "וולונטריות". **(ז).** [עתרנו לבג"ץ נגד תיקוני שרת התרבות, מירי רגב, למבחני התמיכה בתיאטרון, להקות מחול וגופי ביצוע מוזיקליים, לפיהם תקוצץ התמיכה ממוסד תרבות שנמנע מלהופיע בהתנחלויות וייתן בונס למוסד תרבות שמופיע בהתנחלויות](#). **(ח).** [ביקשנו להצטרף](#)

כידית בית המשפט לערעור של יהודה גליל בבית המשפט העליון נגד פסק דין שקבע, שאזרח שמבקש לתבוע פיצויים בשל החלטה שלטונית שפגעה בזכויותיו חייב קודם לכן להגיש עתירה נגד ההחלטה. (ט). **פנינו לשרת התרבות** במחאה נגד דרישתה לבדוק אם המחזה "פלסטין שנת אפס" שעוסק בהריסות בית מסית נגד המדינה. (י). **פנינו לראש עיריית חיפה** בדרישה שלא להיענות לפנייתיה של שרת התרבות לבטל את הופעתו של הראפר תאמר נפאר בפסטיבל קהילתי בחיפה בשל כך שהוא מקריא משיריו של מחמוד דרוויש.

חופש המחאה: (א). בעקבות **ערעור שהגשנו נגד אוניברסיטת חיפה** בעניין סמכות שנטלה לה להשעות את כלל הפעילות הציבורית בקמפוס, גיבשה האוניברסיטה תיקון לתקנון, אשר מגביל באופן משמעותי את שיקול הדעת של הנשיא, קובע חובת פרסום והנמקה של ההחלטה, ומצמצם את משך השעיית הפעילות. בית המשפט נתן תוקף של פסק דין לתקנון המתוקן. (ב). **עתרנו לבג"ץ נגד המשטרה עם ארבעה פעילים מ"מחאת הגז" נגד התניית רישיונות להפגנה** בהתחייבות של מבקשי הרישיון לשאת באחריות פלילית לכל אירוע בהפגנה. בתגובה הסכימה המשטרה כי מדובר בתנאי בלתי חוקי ופסול, התחייבה לבטלו, והעתירה נמחקה. (ג). **עתרנו לבג"ץ בדרישה שהמשטרה תמלא אחר חובתה על פי חוק** ותפרסם באופן שוטף את הרישיונות שנתנה להפגנות ואת ההחלטות על ביטול רישיונות. בתגובה הודיעה המשטרה שתפרסם את הרישיונות, ואנו במגעים לגבי אופן הפרסום. (ד). **ייצגנו את הבית הגאה בבאר-שבע בעתירה לבג"ץ** נגד החלטת המשטרה להפנות את מצעד הגאווה מהעורק הראשי של באר-שבע למסלול פחות מרכזי. בית המשפט מתח ביקורת חריפה על התנהלות המשטרה, אבל לאחר שעין במעמד צד אחד בחומר מודיעיני חדש, הגיע לכלל דעה שקיים חשש ממשי לפגיעה במשתתפי המצעד אם זה יערך במסלול המקורי והציע מסלול של פשרה, שמשלב בין המסלול המקורי לבין המסלול של המשטרה. לאחר התלבטות דחו המארגנות את הצעת הפשרה והחליטו לקיים במקומה הפגנה. העתירה נדחתה, אבל ההתדיינות ותוצאותיה יצרו אפקט ציבורי אדיר: התגייסות של רבות ורבים שנזעקו לבאר-שבע כדי להשתתף במחאה, וביקורת רבה של משפטים ומובילי דעה. (ה). במהלך חודש אוקטובר הערימה המשטרה קשיים בפני עובדי הוראה שקיימו אירועי מחאה מול משרד החינוך בתל אביב ומול ביתו של שר החינוך. סייענו למוחים במידע, **ופנינו בעל פה ובכתב למשטרה**. האירועים התקיימו ועברו בשלום. (ו). (יא). **עתרנו לבג"ץ בגין דרישתה של המשטרה לבטל הופעה במועדון "בארבי" בת"א של זמר אריתראי שהוזמן מחו"ל**. המשטרה צפתה התגודדות המונית של מבקשי מקלט אריתריאים בכניסה למועדון, אלימות והפרות סדר. בעקבות העתירה והביקורת החריפה שנמתחה על המשטרה, ההופעה התקיימה כמתוכנן. (ז). **פנינו למפק"ל המשטרה** בעקבות דיווחים ועדויות, שלפיהם עשו שוטרי משטרת ישראל פיזור משמרת מחאה חוקית של מפגינים המזוהים עם העדה החרדית שהפגינו מול ביתו של רב העיר, עצרו חלק מהם, והשתמשו בכוח מופרז כנגדם בנסיבות שלא הצדיקו נקיטת פעולות אלה. המשטרה השיבה כי המקרה נמצא תחת חקירה. (ח). שבנו ופנינו למשרד המשפטים בדרישה לעגן בכתב את הנחיית היועץ המשפטי לממשלה בעניין עתירת אוטובוסים של מפגינים, וזאת על רקע אירוע שבו נעצרו אוטובוסים שהיו בדרכם למחאה בעיר אלעד; (ט). פנינו למשטרה ולמחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה על רקע קשיים שהערימה המשטרה על קיום אירוע תרבות לרגל יום הפליט ברחבת הכניסה למתקן "חולות". בעקבות התערבותנו שבה בה המשטרה מדרישותיה, והאירוע התקיים כסדרו. (י). אנו ממשיכים לנהל את **ההליך נגד עיריית ירושלים בעניין מגבלות שהיא מטילה על משמרות מחאה בתחומה**. בית המשפט הזמין את היועמ"ש להצטרף להליך, ואנו ממתינים להגשת עמדתו.

פרויקט "דוקו-רייטס": מטרת הפרויקט ליצור מרכז של תיעוד ושל ידע, שיסייע למפגינים ולמפגינים במימוש זכויות המחאה שלהם. המשכנו לקיים פגישות, הדרכות וסדנאות לפעילות ולקבוצות מחאה. ליווינו מאבקים חברתיים וקבוצות מחאה וסייענו להם מול המשטרה – בין היתר את מארגנות "צעדת השרמוטות", את ארגון "מגמה ירוקה" שארגן את אירועי "יום כדור הארץ" ואת "סרבניות נגד הכיבוש". בכל ההפגנות שאותן ליווינו חולקו זכותונים ומצלמות ורכזת השטח נכחה במקום וסייעה. בנוסף כתבנו והפצנו **מדריך ראשון מסוגו על צילום באירועי מחאה**.

זכויות אסירים: (א). המשכנו לנהל את **עתירתנו בדרישה לחייב את המדינה להבטיח שטח מחיה מינימלי לאסירים**. (ב). הערנו על **תזכיר החוק הממשלתי בעניין שחרור מינהלי**, שאינו מקל על הצפיפות בבתי הסוהר. (ג). עתרנו נגד **החלטת שב"ס שלא לאפשר ביקורים בבתי הסוהר בשבת**. בית המשפט הורה לשב"ס להודיע אודות התקדמות הפיילוט להרחבת הביקורים. (ד). פנינו לשר לביטחון פנים **החוק, ולהתקין תקנות בעניין שיקום אסירים**. נענינו כי התקנות תפורסמנה בקרוב.

הליכים פליליים וסמכויות שיטור: (א). יצאנו בקמפיין ציבורי ופרלמנטרי **לעצור את "הצעת חוק המישוש"** (ראו בהמשך תחת "פעילות ציבורית"), שמסמיכה את המשטרה לבצע חיפוש על גופו של אדם בתנאים מסוימים גם ללא חשד נגדו. נוסח הצעת החוק רוסן בצורה משמעותית וצומצמו הנסיבות שבהן אפשר לערוך חיפוש. (ב). השתתפנו בכתיבת דוח של קואליציית ארגוני זכויות אדם בעולם (INCLO) בנושא השימוש בנשק "אל-הרג" על ידי המשטרה – **"קטלני במסווה: ההשלכות הבריאותיות של אמצעים לפיזור"**

הפגנות" (ג). פנינו למפקד מחוז מרכז בעקבות שימוש בלתי מידתי באמצעים לפיזור הפגנות בעת ביצוע צו הריסה בטייבה. **(ד).** פנינו למשנה ליועמ"ש בבקשה שיוור לחקור את התנהלות המשטרה, שנכנסה ללא צו לדירות של צעירים ערבים, במהלך חיפושיה אחר נשאת מלחם, מבצע הפיגוע ברחוב ד'זנגוף בינואר. המשנה ליועמ"ש מאן להתערב. **(ה).** הגשנו נייר עמדה נגד הצעת החוק המסדירה באופן קבוע מעצרים מנהליים וצווי הגבלה מנהליים ומרחיבה את סמכויות שר הביטחון בעניין, והשתתפנו בדיון בוועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת. **(ו).** השתתפנו בדיון בוועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת בעניין הצעת חוק שמרחיבה את החיסיון על מידע מודיעיני, ומצמצמת את היקף חומר החקירה שיועבר לנאשם לשם הגנתו בהתאם לזכותו להליך הוגן. **(ז).** הגשנו נייר עמדה והשתתפנו בדיון בוועדת חוקה, חוק ומשפט בעניין תיקון לחוק הגבלת שימוש במקום לשם מניעת ביצוע עבירות, שמרחיב את סמכות המשטרה לסגור מקום בו מתבצעות עבירות שונות ללא צו שיפוטי.

חופש המידע: (א). אנו מסייעים לארגון "עקבות", העוסק בחקר הסכסוך הישראלי-פלסטיני ובתיעודו, בעניינים הנוגעים למגבלות על עיון במסמכים בארכיון המדינה. פעילות זו באה, בין היתר, לידי ביטוי בדו"ח שפרסם "עקבות" בנושא. בין היתר, פנינו לגנז המדינה והתרענו על חוסר שקיפות בשינויים משמעותיים בארכיון. **(ב).** פנינו למשרד ראש הממשלה בדרישה לחשוף את העמדה שהעביר גנז המדינה לוועדת שרים, שדנה בחיסוי חומר ארכיוני (בהמשך לדרישתנו לחשוף את המידע שבחיסונו תדון הוועדה).

הזכות לפרטיות: (א). בעקבות דרישתנו, כי השב"כ יחדל לדרוש מאוניברסיטאות מידע על בוגריהן, הודיע השב"כ כי חדל מכך. **(ב).** ביקשנו להצטרף כידידת בית משפט לדיון שהתקיים בית המשפט העליון בנושא רישות הערים במצלמות מעקב. הופענו בדיון הראשון שהתקיים בתיק, ואשר במהלכו, בית המשפט אימץ למעשה את גישתנו והורה ליועץ המשפטי לממשלה להתייצב ולהסביר את עמדתו בכל הנוגע להסדרה חוקית של המעקב המצולם במרחב הציבורי. **(ג).** כתבנו פרק בדו"ח שפורסם על ידי קואליציה בינלאומית של ארגוני זכויות אדם בעולם (INCLO) בנושא מעקב מדינתי ופגיעה בפרטיות. **(ד).** השתתפנו בוועידת INCLO שהתקיימה ביוהנסבורג כדי להחליף ידע וניסיון מקצועי וכדי לגבש פעולה מתואמת נגד "חברת המעקב".

הזכות לשוויון: (א). עתרנו לבג"ץ יחד עם עדאלה ובשם ח"כ ד"ר יוסף ג'בארין נגד "חוק ההדחה" – תיקון לחוק יסוד: הכנסת שמסמך את חברי הכנסת להדיח ח"כ בתואנה של הסתה לגזענות או תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או ארגון טרור נגד ישראל. טענו בין היתר כי התיקון לא חוקתי שכן הוא פוגע בזכות לבחור ולהיבחר, בחופש הביטוי הפוליטי ובזכות הייצוג והשוויון של המיעוט הערבי. **(ב).** הצטרפנו לתנועה הרפורמית ולארגונים נוספים בעתירה הדורשת העמדה לדיון משמעותי של רב העיר צפת, הרב שמואל אליהו, בשל הסתה גזענית ארוכת שנים נגד הציבור הערבי.

❖ תחום הגירה ומעמד

שקיפות במדיניות ההגירה והמעמד: (א). פרסמנו, בשיתוף המוקד לפליטים ולמהגרים ורופאים לזכויות אדם, את "המבוכ – הגירה מעמד וזכויות אדם", דוח מקיף אודות נבכי הבירוקרטיה והליכי הסדרת המעמד של מי שאינם יהודים בישראל. **(ב).** לאחר השקת אתר אינטרנט חדש לרשות האוכלוסין וההגירה, פנינו לרשות בדרישה להנגיש את נהליה המפורסמים באתר. בעקבות זאת החלה הידברות עם הרשות, על מנת לשפר את דרך הצגת הנהלים.

מהגרי עבודה: (א). נטלנו עלינו את המשך ניהולם של שני הליכים משפטיים, שבהם החל "קו לעובד", בעניין הבאת מהגרי עבודה באמצעות הסכמים בילטרליים. בהליך הראשון הוחלט, שמעתה על המדינה להגיש מדי חודשיים עדכון אודות התקדמות המהלכים להסדרת הבאתם של עובדים בתחום הסיעוד באמצעות הסכמים. הדיון השני עסק בהחלטת הממשלה להביא לישראל 6,000 עובדים באמצעות תאגידי בנייה זרים, ללא הסכמים. בג"ץ לא שעה לטענותינו, ואפשר את יישום המתווה. נאבקנו נגד ההחלטה גם באמצעות ניהלנו קמפיין אינטרנט שזכה ל-150 אלף צפיות ולמאות שיתופים. **(ב).** נטלנו עלינו את המשך ניהול ההליך, שבו החל "קו לעובד", בעניין ביטוח בריאות לעובדות סיעוד ותיקות. ניהלנו עבודת לובי מאומצת בעניין, שהעלתה חרס, ואנו נערכים לעתור מחדש בעניין.

מבקשי מקלט: (א). הגשנו לבג"ץ בקשה לפי פקודת בזיון בית המשפט מן הטעם שמשרד הפנים לא שקל בהתאם לפסק הדין האחרון בעתירת חוק ההסתננות החזקה של מבקשי מקלט ב"חולות" לתקופה קצרה משנה. בעקבות זאת קוצרו חלק מהוראות השהייה, וחלק מן המוחזקים שוחררו. **(ב).** שלחנו הערות לתזכיר חוק ההסתננות שפורסם בעקבות פסק הדין האחרון, ולאחר מכן להצעת החוק, ולקחנו חלק בפעילות ציבורית (בין היתר בניסיון לקדם פתרונות אלטרנטיביים). החקיקה אושרה בפברואר, ותקופת השהייה המרבית הועמדה על שנה. **(ג).** בעקבות עתירתנו הוחלף ספק המזון בחדרי האוכל ב"חולות",

והשוהים במתקן מדווחים על שביעות רצון מאיכות המזון כיום. העתירה תלויה ועומדת בדרישה לאפשר לשוהים במתקן להכניס אליו מזון ולבשל בעצמם. (ד). הגשנו באמצעות הקליניקה לזכויות אדם במכללה למינהל והקליניקה לזכויות פליטים באוניברסיטת תל-אביב, יחד עם מבקשי מקלט וארגוני זכויות אדם אחרים, [שורת עתירות](#) בעניין התנאים ב"חולות". הצפיפות המרובה במתקן; האיסור על הכנסת ציוד אישי והציוד הבלתי מספק שניתן על-ידי שב"ס; היעדר פעילויות חינוך ופנאי לרבות היעדרם של מחשבים; והשירות המחפיר של רשות האוכלוסין וההגירה במתקן. בעתירות מודגש, שלמתקן "חולות" אין נוהל הפעלה פומבי ומגובש, וכתוצאה מכך בכל עניין שבו לא נקבעו כללים פועל שב"ס בדרך היחידה המוכרת לו – כפי שנהוג בבתי סוהר. עוד נטען, שהמצב הבעייתי ב"חולות" אינו מקרי, ונועד לשבור את רוחם של השוהים על מנת שיסכימו לעזוב לאן שיוצע להם. (ד). בבית המשפט העליון ממשיך להתנהל ערעור שהגשנו עם ארגונים עמיתים בעניין [דרישתנו לבטל את ההסדר לגירוש בכפייה של מבקשי מקלט אריתראים וסודנים לרואנדה](#). (ה). פנינו למשרד הפנים ולמשרד המשפטים בדרישה לקיים מכרז לתפקיד יו"ר הוועדה המייעצת לענייני פליטים. (ו). פנינו בשיתוף קו לעובד ובשם שורה של ארגונים לשר הפנים וליו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת [בדרישה לא לקדם את הצעת החוק להפעלת קרן הפיקדון למסתננים](#), אשר בגינה ידרשו מבקשי מקלט להפקיד לקרן ייעודית 20% משכרם בתוספת 16% מעלות שכרם על ידי מעסיקיהם וזאת עד ליציאתם מהארץ. במכתב התרענו, כי החובה להפריש חמישית מהמשכורת מדי חודש תחריף את העוני בקרב מבקשי המקלט ותחמיר עוד יותר את המצב באזורים בהם הם מתגוררים, עד כדי משבר הומניטרי.

ילדים חסרי מעמד: (א). במסגרת פרויקט "ילדים ישראלים" אנו מוסיפים לעקוב אחר יישום החלטת הממשלה בעניין מתן מעמד לילדים, לאחיהם ולהוריהם. אנו מעניקים סיוע למשפחות שנתקלות בקשיים בחידוש מעמדן, פועלים לקדם מתן תשובות למשפחות שעדיין ממתנות, ופועלים באופן נמרץ בכלים ציבוריים להביא לאישור בקשותיהן של משפחות שנדחו. (ב). לקחנו חלק בכתיבת [דוח מחקר שממפה את המצב בגנים הפיראטיים של הקהילה הזרה \("הבייביסטרם"\)](#). אנו פועלים להבטיח שהחלטת הממשלה בעניין תמומש. (ג). לקחנו חלק בעבודה עם גורמים נוספים למיפוי הבעיות ברישום ילדים להסדר ביטוח בריאות בקופת חולים מאוחדת, למפגשים עם "סוכני שינוי" הפעילים בקהילה ולפרסום [חומרי הסברה](#) בשפות שונות על מנת לקדם את הרישום. (ד). הסתיים ההליך שניהלנו בבג"ץ את [בדרישה להנפיק לכל ילד שנולד בישראל תיעוד מסודר על לידתו](#), הכולל את פרטיו ופרטי שני הוריו. בחודש יוני הורה בית המשפט כי עד שבתי החולים יערכו להעניק תיעוד מודפס על לידה הכולל את כל הפרטים, רשות האוכלוסין וההגירה תשוב לעשות זאת. עמדתנו על יישום החלטת בג"ץ, ומחודש ספטמבר הרשות מנפיקה תיעוד כאמור. לצד זאת, משרד הפנים הנחה את בתי החולים לא לתקן הודעות לידה שבהן הושמטו שמות האבות, וזאת אף שבמסגרת ההליך הודיע שלבתי החולים שיקול דעת לעשות זאת. ביקשנו את התערבות בית המשפט, אך זה פסק כי מדובר בנושא חדש, שיכול להיתקף בעתירה חדשה. העתירה נמחקה.

מעצר, גירוש וענישה בגין שהייה שלא כדין: (א). הגיע לסיומו [ההליך שניהלנו נגד חיוב משוחררים ממשמורת להתייצב במשרד מרוחק ובלתי נגיש בנתב"ג](#). המדינה הודיעה על סגירת המשרד לקבלת קהל, ועל העברת הפעילות לשני משרדים בתל-אביב ובחדרה. (ב). פעלנו לקבל מידע אודות התנאים במתקן המעצר "הלו"ם" בנתב"ג, המשמש למעצר מהגרים ומסורבי כניסה לישראל, ומנוהל על ידי רשות האוכלוסין וההגירה. (ג). לקחנו חלק בהליכי החקיקה בעניין החמרת הענישה בגין הלנה והעסקה של פלסטינים ששוהים בישראל ללא היתר. לצערנו, הערותינו לא נלקחו בחשבון, והחקיקה אושרה.

מאבק בחוסר אזרחות ובשלילת מעמד: (א). אנו מלווים שלושה מחוסרי אזרחות בהליכים להסדרת מעמדם בישראל על מנת לעמוד על בעיות בהליך ולפעול לתיקונן. בין היתר, בחודש ספטמבר הוגש לבית הדין לעררים (ערכאת הביקורת בענייני הגירה) ערר בדרישה להקנות למחוסר אזרחות, שההליך להסדרת מעמדו נמשך למעלה מעשור, תשובות קבע בישראל (ב). הגבנו בשיתוף עדאלה לתזכיר החוק הממשלתי שמבקש להקל על הרשויות בהליכי ביטול אזרחות מטעמים של הפרת אמונים. (ג). אנו מייצגים בשיתוף עדאלה את עלאא זיוד, אזרח ישראלי שהורשע במעורבות בפיגוע, בהליך שהגיש נגדו שר הפנים לביטול אזרחותו. (ד). הצגנו בפני ועדת הפנים של הכנסת את האופן שבו מפקיע משרד הפנים את אזרחותם של בדואים, שהיו רשומים במשך שנים כאזרחים, ומשרד הפנים, אגב בקשתם לקבל שירותים, קבע שהם למעשה תושבי קבע. (ה). אנו מוסיפים לקחת חלק עם המוקד להגנת הפרט בהליכים משפטיים בפני בית המשפט העליון, העוסקים [בהפקעת תושבותם של תושבי ירושלים המזרחית בשל "העתקת מרכז החיים"](#). (ו). עודנו ממתינים להכרעת בג"ץ בעתירה בעניין [השבת התושבות לתושבי ירושלים המזרחית, שמעמדם הופקע בשל בחירתם לפרלמנט הפלסטיני](#).

זכות הגישה לערכאות של חסרי מעמד: (א). [עתרנו לבג"ץ](#) באמצעות הקליניקה לזכויות אדם במכללה למינהל והקליניקה לזכויות פליטים באוניברסיטת תל-אביב, בדרישה שהאגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים ייצג תושבים זרים בעניינים שבהם ניתן סיוע ועל פי מבחני היכולת הכלכלית שמקיים האגף.

משרד המשפטים נדרש להגיב לעתירה. (ב). [עתרנו לבג"ץ](#) בשיתוף עדאלה וקו לעובד בדרישה לבטל את התיקון לתקנות סדר הדין בבית הדין לעבודה, הקובעות שתובע שאינו אזרח או תושב (מהגר עבודה, מבקש מקלט או עובד פלסטיני מהגדה המערבית) יחוייב להפקיד ערובה להבטחת הוצאות הנתבע, אם זה ביקש זאת.

הסדרת מעמד של בני משפחה: (א). בעקבות צו על תנאי שניתן בעתירה שהגשנו לבג"ץ [בדרישה להשוות את הליכי ההתאזרחות של בני זוג ידועים בציבור לבני זוג נשואים](#), הודיע משרד הפנים כי ישנה את נהליו ויאפשר לבני זוג ידועים בציבור להתאזרח ללא ויתור על אזרחותם האחרת. בכך ניתן הסעד המרכזי שנדרש בעתירה והיא נמחקה. (ב). הגשנו בשם בני זוג – אזרחית ישראלית ומבקש מקלט אזרח סודן – ערר לבית הדין לעררים (ערכאת הביקורת בענייני הגירה) בגין סירובה של רשות האוכלוסין וההגירה לאפשר להם להשתלב בהליך להסדרת מעמד בישראל לבני זוג ללא שידרשו להמציא מסמכים מסודן. הערר התקבל באופן חלקי, ובית הדין הורה על שילוב בהליך ומתן רישיון עבודה לבן הזוג. עם זאת, בית הדין קבע שמעמדו לא ישודג עד שיומצאו המסמכים. אנו נערכים לערער על פסק הדין. (ג). אנו מלווים אם לשתי קטינות ישראליות, שהיתה בת זוג של אזרח ישראלי וחווה התעמרות, בבקשתה להסדיר את מעמדה בישראל.

פעילות קהילתית במסגרת פרויקט "ילדים ישראלים": (א). אירוע חנוכריסמס – פסטיבל שנותי למשפחות מהגרים ולמשפחות ישראליות – התקיים גם השנה בשיתוף שמונה קהילות של מהגרים ופליטים. (ב). התקיים אירוע פורים משותף לילדים למהגרים וילדים ישראלים בשיתוף ספרית ליונסקי ואסקולית. (ג). אנו ממשיכים ללוות את [קבוצת הכדורגל "אינטר-קמפוס"](#) לילדי מהגרים ותושבי ישראל. (ד). בשיתוף הצלם זיו קורן וסטודנטים מהמכללה למינהל צולמו עשרים זוגות של מהגרות עבודה בתחום הסיעוד עם מעסיקהן, במטרה קול ונראות לעובדות. (ה). קיימנו את יריד ["שוקולינרי – מסביב לעולם"](#), שבו הוצבו דוכני מזון שהוכן על ידי קהילות מהגרים ממגוון מדינות, התקיימו הופעות מוסיקה וריקודים מרחבי העולם ונמכרו יצירות ועבודות אמנות ממדינות שונות.

❖ זכויות האדם בשטחים הכבושים

המחלקה לזכויות האדם בשטחים הכבושים מטפלת בהפרות זכויות בידי הרשויות הישראליות בשטחי הגדה המערבית ובירושלים המזרחית. האגודה פועלת באמצעות התערבות משפטית, קידום מדיניות וקמפיינים ציבוריים, כדי לטפל במגוון רחב של הפרות זכויות בגדה המערבית ולמנוע את הפינוי הכפוי של תושבים פלסטינים בשטח C, וכדי לטפל בהפרות זכויות בידי הרשויות בירושלים המזרחית, לרבות הכישלון במתן שירותים עירוניים.

• 49 שנות כיבוש וסיפוח

לקראת 5.6.2016, בו צוין גם התאריך העברי של יום ירושלים, [פירסמנו מסמך](#) בעברית, בערבית ובאנגלית, המתאר כיצד במהלך חמשת העשורים החולפים הוביל השילוב בין הכיבוש הצבאי לבין המהלכים לספח את השטחים להפרות קשות ושיטתיות של זכויות האדם של הפלסטינים. המסמך משרטט את הדומה והשונה באופן שבו הופעלו צעדים של סיפוח ושל כיבוש ("סיבוש") בגדה המערבית ובירושלים המזרחית. לצורך הפצת המסמך בפייסבוק עיצבנו פוסטרים ייחודיים, תחת הכותרת "הצגת האבסורד של הכיבוש".

• שימוש מופרז בכוח – ירי על חשודים בפיגועים

(א). [פנינו](#) לפרקליט הצבאי הראשי בעקבות אירוע שבו שלושה בני משפחה נורו למוות לאחר ששלפו סכינים. מתיאור האירוע ומתגובת הצבא כפי שהופיעו ב[תקשורת](#) לא ניתן היה ללמוד על סכנת חיים שבה שהיה הכוח הצבאי שירה בשלושה. [הפצ"ר השיב לנו](#) כי הם בוחנים האם לפתוח בחקירת מצ"ח במקרה זה ובמקרים דומים. (ב). [פנינו ליועץ המשפטי לממשלה](#) בעקבות הריגתה של ילדה בת 13 בידי מאבטח ההתנחלות ענתות. לפי הפרסומים, הילדה רבה עם משפחתה וברחה מהבית מצוידת בסכין לכיוון ההתנחלות. היא נורתה למוות על ידי המאבטח עת רצה לעברו, ללא יריית אזהרה וללא כל פעולה אחרת.

• הגדה המערבית

○ שתי מערכות חוק

מאמר שלנו בנושא חופש התנועה בשטחים הכבושים התפרסם בכתב העת Palestine Israel Journal [הגיליון כולו](#) הוקדש להיבטים שונים של שתי מערכות החוק שבשטחים, ועורכיו הסתייעו [בדוח האגודה בנושא](#) וכן התייעצו איתנו בתהליך הגיבוש של הגיליון. פרופ' אייל גרוס, שסייע בהליך כתיבת הדוח של האגודה, השתתף כמומחה בפאנל שבו הושק הגיליון החדש, באירוע שבו השתתפו, בין היתר, דיפלומטים ונציגי ארגונים בינלאומיים. אנו מקוות שהרחבת הדיון והחשיפה יסייעו להגברת המודעות והעיסוק בנושא זה, המשפיע על כלל היבטי החיים של הפלסטינים החיים בגדה המערבית. אנו ממשיכות להעלות את הנושא בפגישות עם בעלי תפקידים, להגיב לאירועים אקטואליים ולפרסם מאמרי דעה בנושא כדי להטמיע את המושג "שתי מערכות חוק" ולהפוך אותו למסגור שכיח.

○ שטח סי: גישה לאדמות, גישה למים, תכנון ובניה וחופש התנועה

העברה בכפייה משטח C: (א). אנו ממשיכים לנהל [עתירה בבג"ץ](#) נגד כוונת המדינה לגרש כאלף פלסטינים ופלסטיניות מכפרים חקלאיים באזור דרום הר חברון שהוכרז כשטח אש 918. הליך הגישור בתיק, שהתקיים לבקשת השופטים, נמשך למעלה משנתיים והגיע לסיומו בפברואר 2016 ללא שהושגה הסכמה. המדינה הציגה הצעה למתווה אימונים חדש עבור השטח, שלעמדתנו היא גרועה עוד יותר מההצעות שהגישה במהלך הגישור. הדיון הבא עתיד להתקיים בינואר 2017. **(ב).** אנו ממשיכים בנייה [העתירה](#) שהגשנו לבג"ץ בשנת 2007 בנוגע לכוונה להרוס את הכפר חירבת זנוטה שבדרום הר חברון. בית המשפט למדינה לענות לבקשה שהגשנו למתן פרטים נוספים בתיק, לגבי הקריטריונים שמציב הצבא לתכנון ולהסדרה של בניה קיימת בשטח C.

גישה למים: (א). הגשנו [עתירה לבג"ץ](#) לחיבור הכפר אלעקבה שבצפון בקעת הירדן למים זורמים. הצבא מסרב לתכנן את הבנייה בכפר, ומשתמש בהיעדרה של ההסדרה התכנונית כעילה למניעת חיבור הכפר לרשת המים. **(ב).** [פנינו אל ראש המינהל האזרחי](#) בבקשה שיפעל באופן מיידי להתקין תקנות ונהלים בסוגיית תכנון ובניית בורות מים בגדה, וכן בנוגע לאופן המצאת צווי הפסקת עבודה והריסה למקורות מים; **(ג).** [פנינו למתאם פעולות הממשלה בשטחים](#) בעקבות דיווחים על צמצום ניכר באספקת מים לכפרים באזור סלפית, שכן ומקומות נוספים. כמו כן השתתפנו בדיון בכנסת בעניין זה. עמדת הצבא היתה כי פתיחתו של קידוח חדש צפויה לשפר את אספקת המים, אולם עם פתיחתו לא ניכר שחל שיפור משמעותי. אנו עורכים מחקר מקיף שישמש בסיס להמשך טיפול בסוגיה.

חופש התנועה: (א). אנו ממשיכות לעקוב ולטפל בהגבלות תנועה של רכבים פלסטיניים [בכביש 443](#), ופנינו בבקשת חופש מידע. **(ב).** שלחנו מכתב לגבי חסימות ציר התנועה שבין שכם לרמאללה – כביש חווארה. לאחרונה החסימות הוסרו, לא ידוע אם בעקבות פנייתנו או בשל כך שהעבודות להרחבת הכביש הסתיימו. **(ג).** פנינו לאלוף פקמ"ז בדרישה להסיר את הכתר סביב רמאללה, לאחר שאחד מתושבי העיר ביצע פיגוע. טענו שהמדיניות של הטלת סגר על יישוב שממנו יצא אדם לבצע פיגוע אינה חוקית. יום לאחר שיגור המכתב הוסר הסגר. **(ד).** לקראת עיד אל-אדחא, שחל בחודש ספטמבר, שלחנו פניות דחופות לצבא בנוגע לחסימת הכניסות למספר כפרים באזור שכם, בהם מתגוררים כשלושים אלף איש. החסימה נפתחה.

○ מעצרים

תקופות מעצר: בעקבות [עתירתנו מ-2010](#), באפריל הגישה המדינה לבית המשפט הודעה מעדכנת ובה הצהירה על כוונתה לבצע שינויים נוספים בחקיקה הצבאית, שיקצרו עוד את תקופות המעצר החלות על קטינים ובגירים פלסטינים בגדה.

מעצרי קטינים: פרסמנו מסמך שמרכז נתונים בנושא מעצרי קטינים פלסטינים בגדה המערבית בשנת 2014. הממצאים עלו מתשובות של הצבא והמשטרה לבקשות חופש מידע ששלחנו.

מעצרים מנהליים: בתחילת ינואר שלחנו לדובר צה"ל (דו"צ) בקשה לפי חוק חופש המידע לבירור היקף השימוש בצווים מנהליים שונים – צווי מעצר, צווי הגבלה וצווי פיקוח ותיחום. [תשובתו של הדובר](#) ממרץ 2016 מלמדת על עלייה חדה בשימוש בצווי מעצר מנהלי בין 2013 ל-2014, ועל עלייה נוספת ב-2015.

○ דיני הלחימה ואכיפת החוק

(א). שלחנו [מכתב לפצ"ר](#) על שמצ"ח סגר תיק חקירה של חיילים שעמדו מנגד בעת תקיפה של צלם פלסטיני בידי מתנחלים. התיק נסגר מחוסר ראיות לאחר שדובר צה"ל סרב להעביר לידי מצ"ח תיעוד מצולם שבידיו. **(ב).** לאחר מספר [פניות](#) ליועץ המשפטי לממשלה, למבקר המדינה ולגורמי צבא בעניין אי

חוקיותו של "נוהל חניבעל", התפרסם בחודש יוני שהרמטכ"ל הורה לבטל את הנוהל. בפניותינו הבהרנו, כי בכל פעילות לסיכול חטיפת חייל יש להימנע מסיכון חייו של החטוף ולאסור על הפעלת הנוהל באזורים מאוכלסים. אנחנו עוקבים אחרי הנהלים המחליפים את הנוהל שבטל כדי לאמוד את עמידתם בכללי הדין הבינלאומי. (ג). השתתפנו במפגש של ארגוני חברה אזרחית ונציגי ממשלה בעניין יישום דו"ח ועדת טירקל בעניין מדיניות החקירות של הצבא. הצגנו שם את הבעייתיות באי אימוץ ההמלצה לחקיקת פשעי מלחמה, ובהעדרה של חקיקה שמסדירה אחריות של מפקדים.

○ זכויות עובדים פלסטינים בישראל

עתרנו לבג"ץ בשיתוף קו לעובד בגין הכשלים בניהול קרן דמי מחלה בעבור עובדים פלסטינים. הכספים שנגבו ונועדו לביטוח דמי מחלה מנוהלים על ידי רשות האוכלוסין וההגירה בלא תקנון מחייב ובמחשכים; תוך שלילת רכיבים בסיסיים המוקנים בקרנות מקבילות; ותוך עיכובים ממושכים בתשלום הזכויות והערמת קשיים על עובדים המבקשים לממש את זכויותיהם.

● ירושלים המזרחית

○ שימוש מופרז בכוח, מעצרים ואכיפה סלקטיבית

כדורי ספוג: המשכנו לאסוף עדויות של תושבים שנפצעו באופן חמור מכדורי הספוג השחורים, והמשכנו להתכתב עם המשטרה ולדרוש כי תפסיק את השימוש בכדורים אלה, וכי תחקור את מקרי הפציעות ואת השימוש הבלתי ראוי בהם. פנינו לראש מח"ש ולמבקר המדינה ופרשנו בפניהם את הליקויים החמורים שמצאנו בטיפול המחלקה בתלונות על פגיעות בגין שימוש בכדורי ספוג. כמו כן הגשנו ערר לפרקליט המדינה על סגירת תיק חקירה בעניין תושב פלסטיני מירושלים שנפצע בראשו מכדור ספוג שחור. בעקבות התכתביותינו והפגישות שקיימנו עם משרד היועץ המשפטי לממשלה, נענינו כי התבצע ריענון נהלים במשטרה בכל הנוגע לשימוש בכדורי הספוג, וכי נמשכת הבדיקה מול המשטרה ביחס לנעשה בעולם בנושא זה. בזירה הציבורית עבדנו בשיתוף עם צלמת העיתונות טלי מאיר, שנפצעה בפניה מכדור ספוג, על פרויקט צילום פורטרטים של נפגעי כדורי הספוג בירושלים המזרחית. תערוכת הפורטרטים הוצגה בסינמטק תל אביב בשבוע זכויות האדם בדצמבר 2016 וכן במסגרת "עדות מקומית" במוזיאון תל אביב, שם זכתה בפרס סדרת השנה. הפרויקט גם זכה לחשיפה גדולה בכתבת שער של מוסף "הארץ".

מעצרי קטינים: (א). פרסמנו נייר עמדה בעניין מעצר ילדים בירושלים המזרחית, על רקע החמרת המדיניות ביחס למעצרי קטינים החשודים בעברות של יידי אבנים והפרות סדר. המסמך פורסם בעברית ובאנגלית ותקציר שלו פורסם בערבית. הוא חולק בכנס של אמנסטי ישראל בעניין מעצרי ילדים והגיע לידי קשת רחבה של דיפלומטים, ארגונים ועורכי דין הנוגעים בדבר. המסמך גם קיבל סיקור נרחב בתקשורת בערבית. **(ב).** המשכנו לאסוף נתנים ומידע על מעצרים ועל חלופות מעצר באמצעות שאילתא שהוגשה ע"י כ"ח זהבה גלאון ובקשות חופש מידע. **(ג).** השתתפנו בדיונים בוועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת בנושא תיקון לחוק הנוער, אשר מאפשר הטלת מאסר בפועל על קטינים בגילאים 12-14 בגין עבירות של רצח, ניסיון לרצח והריגה. התיקון גובש בעקבות מעורבות בפיגוע של נער פלסטיני בן 13 מירושלים. הפצנו את עמדתנו המתנגדת לשינוי, אולם התיקון עבר ונכנס לתוקף. **(ד).** העברנו שתי הרצאות בירושלים המזרחית לאימהות של ילדים שנעצרו.

"חינוך" ופשיטות: על סמך מידע שעלה מתיקי חקירה של מח"ש חשפנו כי המשטרה בירושלים עושה שימוש בפרקטיקה של יצירת חינוך מכוון עם האוכלוסייה בשכונת עיסאויה. פנינו בתלונה ליועץ המשפטי לממשלה. כן פנינו ליועץ המשפטי לממשלה בעניין התנהלות בלתי חוקית חדשה של המשטרה בשכונות ירושלים המזרחית, במסגרתה עורכת המשטרה פשיטות על בתי תושבים לצורך איסוף נתונים ללא כל חשד ובלא סמכות. שתי הפניות זכו לחשיפה ב"הארץ".

סגירת חנויות: בעקבות פיגוע שאירע בשער הפרחים בחודש ספטמבר, הורתה המשטרה על סגירת כללית של החנויות הסמוכות לעיר העתיקה, ומפקד המחוז הודיע כי מדובר במדיניות חדשה. פנינו אליו וליועץ המשפטי לממשלה ודרשנו כי המשטרה תחזור בה ממדיניות זו, הנעדרת סמכות משפטית.

אכיפה סלקטיבית: בעקבות פניותינו ליועץ המשפטי לממשלה להפסיק את האכיפה העירונית המשמשת כאמצעי להפעלת לחץ על האוכלוסייה הפלסטינית ומבוססת על "רשימות שחורות", נענינו כי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה) כינסה ישיבה בנושא בהשתתפות הגופים הרלוונטיים וכי העניין נמצא בטיפול.

○ שירותים ותשתיות

דואר: נמשכים ההליכים בעתירה שהגשנו בשנת 2010 בעניין שירותי הדואר בירושלים המזרחית. בחודש יולי התקיים דיון, ובו הדגשנו כי למרות שיפורים נקודתיים, ממשיכים להתקיים פערים בין שירותי הדואר בירושלים המזרחית לבין הסטנדרט המקובל בשאר היישובים. חברת הדואר נדרשה להגיש את תוכניתה לצמצום הפערים. עוד בעקבות הדיון החלה חברת הדואר לנהל מו"מ על פתיחת סוכנות דואר בשכונת בית צפאפא.

הזכות למים: נמשכים ההליכים בעתירה שהגשנו בשנת 2014 בדרישה להסדיר את אספקת המים במספר שכונות ירושלמיות מעבר לחומה, הסובלות מתשתיות מים לקויות ומכאוס תכנוני אדיר. בהתאם להחלטת בית המשפט לפיה על הרשויות לשדרג את ארבעת קווי המים המרכזיים באזור, שודרגו בחודשים האחרונים שניים מהקווים, הצפויים לאחר הפעלתם להגדיל את היקף המים המוזרם לשכונות. קיימנו מספר פגישות עם נציגי רשות המים וחברת הגיחון וכן עם תושבים בשכונות, בניסיון לקדם פתרון מוסכם לאופן אספקת המים וגביית התשלום בגינו.

חינוך: (א). בעקבות פנייתנו לוועדת החינוך של הכנסת, נערכה בפברואר ישיבה בוועדה בנושא המחסור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית, בהשתתפות מנכ"ל עיריית ירושלים ונציגים נוספים מהעירייה. בישיבה פרסמה העירייה נתונים אודות המחסור בכיתות וההתפתחויות הצפויות. יו"ר הוועדה התחייב להמשיך ולעקוב אחר הנושא. **(ב).** פנינו למשרד החינוך בעקבות מידע ולפיו המשרד מבקש להתנות את חלוקת השעות הדיפרנציאליות, שנועדו לחיזוק תלמידים במעמד סוציו-אקונומי נמוך, בלימוד התוכנית הישראלית בבתי הספר הפלסטינים בירושלים. מאחר שרק בתי ספר בודדים בירושלים המזרחית מלמדים את התוכנית הישראלית, הבהרנו בפנייה שמדובר באפליה ובהתניה אסורה. כמו כן פנינו בבקשת חופש מידע בנושא חלוקת השעות הדיפרנציאליות בשלוש השנים האחרונות. **(ג).** פנינו למשרד לענייני ירושלים בעקבות חשיפה בתקשורת, ולפיה המשרד מתענד להשקיע תקציב של 20 מיליון ש"ח המיועדים לשיפוץ בתי ספר בירושלים המזרחית אך ורק בבתי הספר המעטים שבהם מלמדים את התוכנית הישראלית. **(ד).** לקראת פתיחת שנת הלימודים עמדנו בקשר עם משפחות המתקשות לרשום את ילדיהן לבתי ספר רשמיים בהעדר מוסדות וכיתות לימוד, וזאת כדי לסייע להן למצות את זכויותיהן על פסק הדין בבג"ץ שהגישה האגודה לפני מספר שנים, בו נקבע כי הרשויות כשלו להבטיח כי תהיינה די כיתות על מנת שכל ילד בירושלים המזרחית יוכל לזכות לחינוך ציבורי. עבדנו בשיתוף עם הקליניקה למשפט בינלאומי באוניברסיטה העברית לרישום תלמידי בית ספר וגני ילדים בעיסאווייה. **(ה).** השתתפנו בשלושה כנסים ומפגשים שעסקו בסוגיות של חינוך בירושלים המזרחית.

טיפות חלב: המשכנו בתכתובת עם עיריית ירושלים על פתיחת תחנות נוספות לבריאות המשפחה, והשתתפנו בישיבה שקיימה הוועדה לביקורת המדינה בכנסת בנושא. בחודש אוגוסט הודיעה לנו העירייה כי נמצא מקום לתחנת טיפת חלב חדשה באזור א-סלעה. כמו כן הוספה משחקיה ומרפאה בעיסוק במרפאה בתחנה בבית חנינא, והחלו שיפוצים לצורך מעבר של התחנה בשכונת שועפאט. בנוסף, העירייה ענתה, כי בכוונתה לדון עם משרד הבריאות בדרישתנו לפתיחת תחנה באזור מחנה הפליטים שועפאט.

תברואה בשכונות מעבר לחומה: כחלק מההזנחה הקשה של השכונות הירושלמיות מעבר לחומת ההפרדה, סובלים התושבים ממצב תברואתי ירוד מאוד ומפניו אשפה חלקי בלבד. יחד עם אקטיביסטים ישראלים מירושלים עירבנו את עמותת אדם טבע ודין, המומחית לנושא זה, וליוונו אותם לסיורים לשכונות, בפגישות עם התושבים ובהתייעצויות משפטיות.

○ חופש התנועה

מחסומים: (א). בחודש מאי קיימנו, יחד עם נציגי תושבים פלסטינים מירושלים, פגישה ראשונה עם גורמים רמי דרג מהצבא ומהמשטרה בעניין הבעיות הקשות בהפעלת מחסום סוואחרה והפגיעות הנגרמות לתושבים העוברים בו. בפגישה הובטחו שינויים ממשיים שביצועם מיידי, ולגבי נושאים אחרים נאמר כי יתקיים הליך בירור ובדיקה. **(ב).** בעקבות פנייתנו תואמה פגישה עם המפקדים האחראים על ניהול מחסום מחנה הפליטים שועפאט, ובה הובטח לנו שיבוצעו שינויים מיידיים ומשמעותיים שיקלו על המעבר בו. מעקב שוטף שאנו מנהלות מעלה כי אמנם יש שיפור בתנאי המעבר לעומת ההכבדה שחלה בסוף 2015, אך עדיין נראה שהתנאים אינם כפי שהיו קודם לכן ואינם תואמים את ההתחייבויות בפני בג"ץ. אנו בוחנות דרכי המשך הטיפול בנושא.

חסימות כבישים: (א). בחודשים האחרונים של שנת 2015 חלה הסלמה חריפה, שהובילה להצבתן של עשרות חסימות משטרה בכניסות לשכונות הפלסטיניות של ירושלים. החסימות הביאו לשיבושים קשים מאוד בחיי היום-יום של תושבי מזרח העיר. במחצית הראשונה של 2016 הפקנו סרט דוקומנטרי קצר שמתעד את ההשלכות הקשות שהיו לחסימות בעיסאווייה ובג'בל מוכבר, במטרה לשכנע שהטלת "כתר

נושם" במשך שבועות על אוכלוסיה שלמה הוא אמצעי פסול, שאינו עולה בקנה אחד עם זכויות האדם הבסיסיות. (ב). בחודש ספטמבר, בעת פתיחת שנת הלימודים ועיד אל-אדחא (חג הקורבן), נחסמה דרך ראשית בסילוואן-ואדי חילוה לצורך עבודות תשתית של תאגיד הגיחון. החסימה מנעה גישה והכבידה מאוד על תנועת התושבים בכלל, ובימי החג בפרט. בעקבות פנייתנו לגיחון ולמשטרה, השתנה אופן החסימה והדרך נותרה פתוחה במהלך כל ימי החג.

• רצועת עזה

המשך פעילות בעקבות "צוק איתן": במהלך "צוק איתן" פנינו ליועמ"ש בעניין [מדיניות התקיפה של הצבא בעזה](#). לאחר שפנייתנו לא נענתה ובעקבות תזכורות, התקבלה במאי 2016 תשובה מפורטת מלשכת היועץ המשפטי לממשלה, הדוחה את טענות האגודה על הפרה שיטתית של הדין הבינלאומי ב"צוק איתן". אנו שוקלים את המשך פעולותינו נוכח התגובה.

• פרויקט המשפט ההומניטרי הבינלאומי

סדנאות במכירות קדם צבאיות: בתקופת הדיווח קיימנו קורס עומק בן 10 מפגשים, קורס קצר בן שני מפגשים כפולים ומפגשים חד פעמיים במכירות שונות. בסדנאות מוצגים עקרונות המשפט ההומניטרי הבינלאומי, מחויבויותיה של ישראל בשטחים על פיהם, והתפתחותן של שתי מערכות חוק בשטחים.

הכשרות בשיתוף עם הוועד הבינ"ל של הצלב האדום: בהכשרה שקיימנו למשפטניות/ים לקחו חלק כ-30 משפטנים/יות מהחברה האזרחית, מהמגזר פרטי ומהמגזר ציבורי, לרבות מהפרקליטות הצבאית ומהאקדמיה. בהכשרה לפעילות/ים חברתיים ולעובדות/י בארגוני זכויות אדם השתתפו 22 פעילות/ים. ההכשרות מעניקות ידע מעמיק על דיני הלחימה והכיבוש וכלים לניתוח תוך דיון מנקודות מבט מגוונות, וניתנות על ידי מגוון מרצים מהאקדמיה, מארגוני זכויות אדם ומהצבא.

הכשרות מנחים/ות: בחודשים פברואר, מרץ ואפריל התקיימו מפגשי מנחים שוטפים. בחודש מאי מתקיים סמינר הכנה למנחים/ות חדשים שנקלטו לעבודה באגודה, לרבות מנחי IHL. נמשכת העבודה על פיתוח ועדכון חומרים, בין היתר בנושא שתי מערכות חוק.

❖ פניות הציבור

צוות פניות הציבור מורכב כיום מששה מתנדבות/ים וזוכה לסיוע ממתמחי האגודה. מענה לפונים ניתן בעברית, אנגלית, ערבית ורוסית. כ-3,100 פניות התקבלו במוקד פניות הציבור במהלך השנה. ברובן ניתן לפונים מידע על הזכות הנפגעת והנחיות כיצד להתמודד עם הפרתה; בחלקן הופנו הפונים לארגוני זכויות עמיתים, לקליניקות המשפטיות ולאגף לסיוע משפטי, ובאחרות התכתבו אנשי המוקד עם הרשויות המפרות. להלן מספר דוגמאות לעניינים שטופלו במסגרת פניות הציבור:

* **זכויות דיירים בדיוור הציבורי:** בעקבות תלונה של דיירת בדיוור הציבורי, אם חד הורית לשישה, פנינו בחודש אוגוסט למנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, בבקשה כי יטמיע בקרב רכזי השטח בחברות המשכנות את חובותיהם לאפשר לדיירי הדיוור הציבורי לראות את הדירה המיועדת להם ולבדוק אותה בטרם החתמתם על חוזה שכירות, לאפשר לדיירים לקרוא את החוזים ולמסור להם מידע באשר לזכויותיהם ולחובותיהם. פנייה אחרת היתה ל"עמיגור", לאחר שניסתה לחייב דייר בדיוור הציבורי לשלם עבור פיצוץ בצנרת החיצונית של הבניין. בעקבות פנייתנו עמיגור נשאה בתשלום התיקון.

* **זכויות חייבים:** סייענו למספר פונים להשיג מחיקת חובות, פריסת תשלומים, הורדת ריבית והצמדה והסרת עיקולים.

* **הגירה ומעמד:** קהל הפונים הטוען להפרת זכויות על ידי רשות האוכלוסין וההגירה ממשיך להיות גדול וציב, ואנו מטפלים בהפרות בשלל תחומים שעליהם מופקדת הרשות. בין היתר התקבלה דרישתנו להתיר לבת זוגו של אזרח ישראלי, אלמנה תושבת הפליפנים, להביא לישראל את ילדיה הקטינים, ולוותר על הדרישה שתציג פסק דין בעניין אפוטרופסות בלעדית. עוד התקבל ערר שהגשנו בעניינה של מחוסרת אזרחות, שמשרד הפנים סירב להעניק לה סטטוס חוקי.

* **מיזוג בביתני שמירה בבית הספר** – בעקבות תלונות מאבטחים בבתי ספר על התנאים האימים השוררים בביתני השמירה, ועל העדר מזגן בימות הקיץ הלוהטים, פנינו למספר רשויות מקומיות להסדרת הנושא ונדחינו בטענה כי העניין בסמכות משרד החינוך. פנייתנו למנכ"לית משרד החינוך, בדרישה שתורה לרשויות המקומיות להתקין מזגנים בעמדות השמירה, נדחתה. נשוב ונפנה בזמן הקרוב.

* **טיפול רפואי מפלה בשמנים** – בעקבות עדויות מצטברות בנושא יחס עולב של רופאים במטופלים שמנים, **פנינו ליו"ר ועדת האתיקה בהסתדרות הרפואית בבקשה להנחות**, כי למעט במקרים רלבנטיים, אל לרופאים להשמיע התייחסות כלשהי למשקל גופו ולממדיו של אדם הנזקק לשירותיהם. יו"ר ועדת האתיקה השיבה כי הנושא נדון בעבר בוועדה, אך בשל הסכנות שבהשמנה, והיותה תופעה רווחת, חיוני כי רופאים יתייחסו אליה.

* **זכויות חסויים** – קואליציית הארגונים לקידום כשרות משפטיות, שבה חברה האגודה, פנתה לשרת המשפטים בבקשה שתפעל למימוש החובה החוקית לשמיעת אדם שלגביו מתבקשת אפטרופסות בהליך המשפטי, וזאת תוך הנגשת ההליך באופן המותאם לצרכיו. הקואליציה פנתה גם ליועצת המשפטית למשרד הרווחה, בדרישה לביטול הוראת התע"ס האוסרת על המצאת תסקירים בהליכי אפטרופסות לאדם העומד במרכזם. עוד ביקשנו שהיועצת המשפטית של המשרד תנחה את העו"סיות העוסקות בהליכי אפטרופסות להעביר לידי האדם שבמוקד ההליך את כל התסקירים הנכתבים בעניינו.

חינוך לזכויות אדם

מחלקת חינוך לזכויות האדם של האגודה פועלת למען מדיניות חינוכית שמקדמת נורמות של זכויות אדם וערכים דמוקרטיים. המחלקה מפתחת ומפיצה תכנים פדגוגיים, מקיימת השתלמויות בזכויות אדם לאנשי חינוך, לבני נוער ולקהלים נוספים, מעדכנת אתר אינטרנט ייעודי ומפיצה ידעונים לאנשי ונשות חינוך. במהלך השנה התקיימו מספר מפגשים מרוכזים של למידה והכשרה לצוות המנחים. כמו כן התקיימו שתי תוכניות הערכה חיצוניות – לסדנאות במערכת החינוך הערבי ולפרויקט "כוחה של מילה" המשותף לאגודה ולמדרשת אדם.

• תכנים פדגוגיים

ציון היום הבינ"ל למאבק בגזענות (21.3): (א). הפקנו **מערך שיעור** לכיתות ה'ו', בעברית ובערבית, המבוסס על ספרו של טאהר בן ג'לון "הגזענות כפי שהסברתי לבתי". המערך הופץ בניזולטר מיוחד לרשימת התפוצה של המחלקה, המונה אלפי אנשי ונשות חינוך. **(ב).** פנינו לסופרות ולסופרי ילדים, יהודים וערבים, וביקשנו מהם להמליץ על יצירה ספרותית לילדים שלדעתם מעבירה היטב מסר נגד גזענות. יוצרות ויוצרים מובילים נענו לבקשתנו (בהם רינת הופר, פאדל עלי, ינץ לוי, אפרים סידון, שלומית כהן אסיף, אלהאם דווירי תבארי, שהם סמיט ואחרים) והתוצאה – **"שעת סיפור – אומרים לא לגזענות"**: רשימת המלצות מגוונת ומעניינת, **בעברית ובערבית**. רשימת ההמלצות הופצה בפייסבוק, בניזולטר ובתקשורת, וזכתה לחשיפה נרחבת (ראו בהמשך תחת "פעילות ציבורית"). **(ג).** במסגרת פרויקט בנושא קולנוע וזכויות אדם בשיתוף עם עיריית תל אביב, אירגנו אירוע בסינמטק שבו הוקרנו סרטים שיצרו תלמידים.

ציון יום זכויות אדם הבינלאומי: לציון היום מפיקה האגודה מדי שנה ערכה חינוכית הכוללת כרזה ומערך שיעור, בשיתוף עם משרד החינוך. השנה עסקה הכרזה **בזכות לדיור**, והיא הופצה לכ-6,000 מוסדות חינוך יחד עם מערכי שיעור בנושא.

מקצוע האזרחות בערבית: הפעלנו השתלמויות בקרב מורים לאזרחות בחינוך הערבי וליווינו את היוזמה להקמת פורום של מורי אזרחות ערבים. שיתפנו פעולה עם ועדת המעקב לחינוך הערבי ועם אקדמאים ערבים ופירסמנו חומרים חדשים בשפה הערבית, שחיוניים ושימושיים במיוחד למורות ולמורים בהיעדר ספר אזרחות מתורגם בערבית.

הפעלת אתר הסדנא – מרחב חינוכי לדמוקרטיה ולזכויות אדם: אתר מחלקת החינוך, **בעברית ובערבית**, כולל מאגר של חומרים רבים בנושא חינוך לדמוקרטיה ולזכויות אדם וחינוך נגד גזענות. האתר מתעדכן באופן שוטף במערכי שיעור ובפוסטים על נושאים שעל סדר היום הציבורי, על פרויקטים של המחלקה ועל כנסים ואירועים שהאגודה שותפה להם. כמו כן אנו מפיצים ניזולטרים (בעברית ובערבית) לאלפי נשות ולאנשי חינוך. ב-2016 גלשו באתר בעברית 1,632 צופים ייחודיים בחודש בממוצע, ובערבית - 2,927.

תכנית העמקה באזרחות: מיועדת למורות כיתות ט'. בתי ספר שונים בחרו את תכנית ההעמקה של האגודה.

• הכשרות, סדנאות וכנסים

הכשרות לנשות ואנשי חינוך: אנו מקיימים סדנאות והשתלמויות למורות/ים ולסטודנטיות/ים להוראה, הן בחברה היהודית הן בחברה הערבית, בנושא חופש הביטוי וגזענות, התמודדות עם גזענות בכיתה, קידום חינוך לערכים דמוקרטיים ועוד. פעלנו בסמינר הקיבוצים, בלוינסקי, בבית ברל, במכללת אפרתה בירושלים, באורנים, בבית הספר לחינוך בחיפה ובמכללת קיי. בפעילויות השתתפו כ-200 מרצות/ים וכ-1,000 סטודנטיות/ים. הפעילויות כללו העברת קורס אקדמי בנושא חינוך נגד גזענות באוניברסיטת חיפה, העברת סדנאות והרצאות כחלק מקורסים בתחום מעורבות חברתית והכשרה למדריכים פדגוגיים בנושא כלים דידיקטיים להתמודדות עם גזענות. כ-400 נשות ואנשי חינוך השתתפו בסדנאות להכשרת מורים ומנהלים.

ארגנו מספר **כנסים** חינוכיים: בחוג לחינוך באוניברסיטת חיפה בנושא חופש הביטוי; **כסמינר הקיבוצים** בנושא גזענות; בחוגים לסוציולוגיה ולאזרחות במכללת אורנים, כחלק מציון שבוע זכויות האדם במכללה. וכנס ארצי לכ-250 מורים ותלמידים במגמת תקשורת (עיתונאות וניו מדיה). כמו כן השתתפנו במספר כנסים שעסקו במקצוע האזרחות ובעייתיות של ספר האזרחות החדש.

• "כוחה של מילה"

פרויקט בנושא חופש הביטוי: שכולל הכשרת מורים ואקטיביזם של בני נוער, ומוצע לכ-15 בתי ספר במסגרת שיתוף פעולה עם מדרשת אדם (פרויקט משותף דו-שנתי). פעילויות במסגרת הפרויקט: (א). פיתוח ערכה חינוכית שכוללת מערכים בנושא חופש ביטוי, ובהם אתגרי חופש הביטוי ברשתות החברתיות, חופש הביטוי האומנותי וחופש הביטוי של אנשי חינוך. הערכה פורסמה באתר החינוך של האגודה בעברית ובערבית, ומאות עותקים מודפסים חולקו לאנשי ולנשות חינוך. (ב). כ-200 מורות/ים מכ-26 בתי ספר שונים ברחבי הארץ השתתפו בהשתלמויות להכשרת מורים. (ג). ליוונו והדרכנו כ-20 קבוצות של בני נוער שיזמו פעילויות אזרחיות בנושא חופש ביטוי. חלק מהקבוצות הפיקו סרטונים ששימשו אותם בקמפיינים ברשתות חברתיות. (ד). פרסמנו כ-10 פוסטים חינוכיים בנושאים אקטואליים באתר החינוכי של האגודה. (ה). ארגנו **סמינר תלמידים** בנושא אקטיביזם בתחום חופש ביטוי ונגד הסתה גזענית. (ו). קיימנו סדנאות שבועיות לנוער בשיתוף עיריית תל אביב והסינמטק בנושא חופש הביטוי וקולנוע.

• קידום מדיניות ושיח ציבורי

אנו מפיצים ניירות עמדה ונפגשים עם קובעי מדיניות בכירים במשרד החינוך ובמכללות להכשרת מורים במטרה לקיים דיאלוג סביב החינוך לערכי דמוקרטיה וזכויות אדם ומאבק בגזענות. פרסמנו מאמרים בתקשורת ומאמר במגזין "קשר עין" של ארגון המורים העל יסודיים, וקיימנו ריאיונות ברדיו על היום נגד גזענות, ספר האזרחות החדש והוראת השואה בחינוך הערבי.

פעילות ציבורית

הצוות הציבורי של האגודה פועל להעלות מודעות ציבורית לגבי נושאים חשובים הנוגעים לזכויות אדם בישראל ובשטחים הכבושים שבשליטתה ולספק מידע חשוב לציבור בישראל ומחוצה לה. זאת באמצעות מגוון כלים ובהם קידום מדיניות מול הכנסת, הממשלה ורשויות נוספות, עבודה מול התקשורת הממוסדת ובמדיה חברתית, וארגון פעילות ציבורית וקמפיינים.

• קידום מדיניות

הפעילות כוללת פגישות עבודה שוטפות עם חברות וחברי כנסת ועם שרים ופקידי ממשל בכירים, הגשת ניירות עמדה בנושאים שונים בהם עוסקת האגודה והשתתפות במגוון דיונים בוועדות. במהלך השנה השתתפנו ב-118 ישיבות בוועדות והגשנו כ-80-90 ניירות עמדה הערות על הצעות חוק ותזכירי חוק. בין הנושאים המרכזיים שבהם עסקנו: התחדשות עירונית; ספר האזרחות החדש; חופש ההפגנה והביטוי;

אומנה לילדים; הסדרת ההפרטות; זכויות הבדווים בנגב; הזכות למים – הנחות וניתוקים; גביית חובות; חוק המישוש; חוק הטרור; החמרת ענישה לקטינים; שוויון בבריאות; אשפוז וטיפול סיעודי; חוק ההסתננות; מצוקת המים והמחסור בכיתות בירושלים המזרחית; הכשרות מקצועיות; השפה הערבית במרחב הציבורי; ביטוח בריאות למהגרי עבודה; חוק יסוד זכויות חברתיות; זכויות חייבים; תנאי כליאה וזכויות אסירים; הכשרות מקצועיות. כמו כן המשכנו בנסיון לבלום **חקיקה לצמצום המרחב הדמוקרטי**, ופעלנו בין היתר בעניין החוק להדחת חברי כנסת, חוק העמותות והצעת חוק v15. המשכנו גם את עבודתנו ב**קואליציות** ובהן פורום חינוך לחיים משותפים, הקואליציה להעסקה ישירה, פורום העוני, פורום זכויות עובדים, קואליציית האקדח על שולחן המטבח, פורום דמוקרטיה פתוחה (שקיפות ושיתוף הציבור) והמטה למאבק בגזענות.

• תקשורת

במהלך השנה זכתה האגודה ל-1,251 אזכורים בתקשורת בעברית, בערבית ובאנגלית. **בתקשורת בעברית** פורסמו דיווחים חדשותיים על פעילות האגודה, תגובות על נושאים שבכותרות ועל יוזמות חקיקה בפרט, מאמרים שכתבו חברי צוות האגודה, וסיקור אירועים שונים שהאגודה לקחה בהם חלק. הנושאים המרכזיים שבהם הוזכרה האגודה: מאבקנו נגד האפליה בשיווק דירות של חברת "באמונה" בקרית גת והקנס שהוטל עליה; הצלחתנו לרכך את חוק המישוש; הענקת אות זכויות האדם ע"ש אמיל גרינצוויג; היעדר שילוט בערבית בתל אביב, חיפה ונצרת עילית; הנזק האדיר של כדורי הספוג בירושלים המזרחית; המאבק לביטול פקודת המיסים (גבייה) שפוגעת בזכויות חייבים; שינוי הפקודה האוסרת על הפגנות של חייילים; דרישה להקים בית ספר ערבי בנצרת עילית; אפליית הפריפריה בשירותי שיקום רפואי; פגיעה בחופש הביטוי בתקשורת ובחופש הביטוי האמנותי; רפורמה במערך הסיעוד; מאבקנו למען מצעד הגאווה בבאר שבע; זכויות הורים במערכת הרווחה; ניתוקי חשמל.

חשיפת האגודה **בכלי התקשורת בערבית** נמצאת בסימן עלייה. ההודעות שלנו מתפרסמות באתרי האינטרנט ובעיתונים, וצוות האגודה מתראיין ברדיו (רדיו אלשמס וקול ישראל בערבית) ובטלוויזיה (ערוץ מוסווא, ערוץ הלא טי.וי ואחרים). אנו מפיצים את עמדות האגודה גם במאמרים לפי נושאים ולרגל ציון מועדים מיוחדים, הכל במטרה להעלות את המודעות בקרב הציבור הערבי לנושאים שאנו מקדמים. בין הנושאים שהצלחנו לקדם בתקשורת בערבית: מאבקנו למען שוויון ההזדמנויות לאזרחים הערבים בדיוור; הגבלות שרת התרבות על חופש הביטוי האמנותי; הצורך בהנגשת השפה הערבית בשילוט ובתחבורה הציבורית; זכויות האזרחים הבדווים בנגב; דרישתנו להקמת בית ספר ערבי בנצרת עילית; היום הבינ"ל למאבק בגזענות; עבודתנו בירושלים המזרחית; עבודתנו בשטחים הכבושים; מאבקנו ביוזמות חקיקה אנטי-דמוקרטיות; חינוך לזכויות אדם ולדמוקרטיה.

• אינטרנט ומדיה חברתית

אתר האגודה בעברית, באנגלית ובערבית מתעדכן מדי יום במידע שוטף על דיונים בבתי המשפט, החלטות הכנסת ופעילויות האגודה. כל הפרסומים של האגודה זמינים באתר, שנתפס בידי רבים כמאגר מידע מוביל בנושא זכויות אדם בישראל. במהלך השנה זכה האתר בעברית לממוצע של 19,093 צופים שונים בחודש, האתר באנגלית – לממוצע של 1,921 צופים שונים והאתר בערבית – לממוצע של 2,176 צופים שונים בחודש.

נוכחות האגודה בפייסבוק גברה משמעותית בשנה האחרונה. הפעילות השוטפת כוללת: הדווד ברשת של מאבקים ועתירות בולטות של האגודה; והנעה לפעולה שנועדה להפעיל לחץ נקודתי על מקבלי החלטות או להזמין לקחת חלק באירועים של האגודה (למשל: [איסוף עדויות מנשים שהוטרו בהפגנות](#), [סדנת דוקורייטס](#), לחץ על שרת המשפטים - [חוק פקודת המסים](#)). נעשה מאמץ מיוחד להיות עם אצבע על הדופק באירועים שנוגעים הן לסדר היום הציבורי, כדי להגביר את הרלוונטיות שלנו מול הציבור הישראלי (למשל: [תקיפת עובד מרכול ערבי בתל אביב](#), [נאום הסוטים של הרב לוינשטיין](#), [התאונה באתר הבניה בתל אביב](#), [התבטאויות המפכל כלפי יוצאי אתיופיה](#), [סגירת תאגיד השידור הציבורי](#)). כמו כן נעשית עבודה מרוכזת על מספר נושאים בולטים במסגרת קמפיינים (ראו להלן).

כתוצאה מהפעילות האינטנסיבית חלה השנה עלייה דרמטית במספר האוהדים בדפי הפייסבוק של האגודה בעברית (מ-17,650 לייקים ל-49,317) ובערבית (מכ-6,000 ל-14,402), ובאינטראקציה של הגולשים עם התכנים בדף. בתקופה זו חלה גם עלייה משמעותית במספר האנשים שנחשפים לפרסומים בדף הפייסבוק בעברית – נכון לחודש נובמבר 2016 מדובר בחשיפה של כמעל 80,000 איש בשבוע. דף הפייסבוק של האגודה באנגלית רשם עלייה קלה והגיע ל-5,721 לייקים.

בטוויטר עלה מספר העוקבים בעברית מכ-9,500 ל-12,436, ובאנגלית – מכ-3,000 ל-3,200.

לערוץ היוטיוב של האגודה מועלים בקביעות כל ההופעות המצולמות של האגודה ודיונים בולטים בכנסת. נכון לאמצע נובמבר 2016 היו 1,756 מנויים לערוץ, וסך הצפיות בכל הסרטונים עמד על 1,986,506.

ידיעוני האגודה: המשכנו במתכונת של [ניוזלטר שבועי בנימה אישית](#) עם קריאה לפעולה, שנשלח כל שבוע לכ-12,500 מנויים בעברית, ולכ-3,400 מנויים באנגלית. [ידיעון הכנסת](#) נשלח כל שבוע לכ-3,300 מנויים בעברית ולכ-950 מנויים באנגלית. כמו כן, לרשימת התקשורת הבינלאומית יש כ-700 מנויים.

• קמפיינים

הקמפיינים כוללים עבודה מרוכזת של קידום מדיניות, תקשורת ופעילות באתר האגודה וברשתות החברתיות. להלן הקמפיינים המרכזיים שעשינו השנה:

קמפיין נגד צמצום המרחב הדמוקרטי בישראל: האגודה פעלה לעורר הד ציבורי ולהפעיל לחץ מול מקבלי החלטות בשורת נושאים שנגעו לצמצום המרחב הדמוקרטי בישראל. פרסמנו תקשורתית והפצנו למקבלי החלטות שורה של ניירות עמדה על היוזמות השונות, והיו אלפי צפיות לפעילויות שלנו ברשת. נגד [השתקת הביקורת](#), [חוק ההשעיה](#), [קמפיין השתולים של אם תרצו](#), [ההתקפה על שוברים שתיקה](#), פרשת [החייל היורה מחברון](#), [סיכום מושב החורף](#) הביקורתי שלנו, שינוי התכנים בספר האזרחות והמהלכים [לפגיעה במעמד בית המשפט העליון](#). חברנו לשתי"ל ולארגוני חברה אזרחית נוספים. לבניית הקמפיין "[ישראל בית לכל הדעות](#)", שמטרתו לייצר אלטרנטיבה פוליטית למסרים האנטי-דמוקרטיים. בהמשך לסדנה שהתקיימה עם חנוך פיבן הוא יצר עבורנו שש כרזות שעוסקות בפנים שונים של דמוקרטיה ישראלית וחופש ביטוי. הכרזות עומדות לרשות כלל הארגונים, ועודדנו הפצה מרבית שלהן לקידום ערכי הדמוקרטיה. בדף הפייסבוק של האגודה קיבלו כל 6 הפוסטים שהעלינו (אחד לכל כרזה) כ-1,700 לייקים לפוסט בממוצע ומאות שיתופים. כל פוסט בסדרה קיבל חשיפה של בין 40,000 – 90,000 איש/ה. שיתפנו גם פוסטים שהעלו ארגונים אחרים במסגרת הקמפיין. פעולות נוספות משותפות בקמפיין, שתואמו ע"י שתי"ל: כ-160 איש/ה ביקשו [שנשלח להם גלויות](#), בהם נשות ואנשי חינוך. נתלו כ-2,000 [פוסטרים](#) על לוחות מודעות ציבוריים בת"א, ירושלים, חיפה ובאר שבע. כ-2,500 גלויות חולקו בבתי עסק. תערוכה של כל ששת הפוסטרים עלתה [במתחם התחנה בירושלים](#).

קמפיין "חוק הסימון": בנוסח החדש של [חוק סימון העמותות](#) מבקשת הקואליציה לחייב בחוק את הארגונים להצהיר בע"פ ובכתב שהם מקבלים תרומות ממדינות זרות בכל פעם שהם מדברים או כותבים. התחלנו בקידום מדיניות בנושא מול חברי כנסת ובעלי השפעה על חברי קואליציה, ובמקביל העלינו קמפיין ממים בפייסבוק שבו קראנו לשר האוצר [לשר האוצר משה כחלון](#) להציל את הדמוקרטיה. בעקבות קריאתנו כ-800 איש שלחו מכתבים לשר האוצר ולחברי סיעתו באמצעות הפלטפורמה של [אנו](#). כמו כן, [גייסנו שורה של ארגונים לשינוי חברתי](#) לקרוא לציבור להביע התנגדות לחוק, לאחר קמפיין השתולים בתרבות.

קמפיין חוק המישוש – חלק שני: בעקבות החלק הראשון של הקמפיין (בשנה שעברה), ועדת חוקה חוק ומשפט חזרה בה מכוונתה להעביר את החוק במתכונתו המקורית. לקראת המשך הדיון בוועדה העלינו שורה של [ממים](#) שבהם [קראנו לציבור לשוב ולפנות לחברי הוועדה](#) כדי לשנות את החוק. באמצעות הפלטפורמה של [אנו](#) נשלחו עוד 155 פניות לחברי ועדת החוקה (נוסף על 440 פניות שנשלחו בסבב הקודם). קידום המדיניות שעשינו בנושא, ביחד עם העבודה התקשורתית והעבודה ברשתות החברתיות, [הצליחו להשפיע](#) באופן מהותי על הנוסח הסופי של החוק שעבר בסופו של דבר בכנסת בסוף ינואר, ואשר קובע הסדר מרוסן יותר. למרות ששיקול הדעת שנותר למשטרה הוא צר יחסית, אנו עדיין חוששים כי בשטח יימשכו הפרופיילינג והיחס המפלה של המשטרה כלפי יוצאי אתיופיה, ערבים ומזרחים. הקמפיין שניהלנו תרם להגברת המודעות הציבורית לתופעה, ואנו מקווים שהביקורת הציבורית תימשך ותביא לתוצאות בשטח. גם יו"ר ועדת החוקה הבטיח להמשיך ולדון בנושא. אנו כמובן נמשיך לפעול כדי להיאבק בתופעה.

קמפיין שעת סיפור – אומרים לא לגזענות: לקראת היום הבינלאומי למאבק בגזענות (21.3) הפיקה מחלקת החינוך רשימת המלצות קריאה של סופרות וסופרי ילדים, יהודים וערבים (ראו לעיל, תחת "פעילות חינוכית"). הפצנו את הפרויקט בפייסבוק ובניוזלטר, והוא קיבל הדים גם באמצעי תקשורת שונים. סה"כ החשיפות לקמפיין רק בפייסבוק: 268,563 איש.

קמפיין יום הכיבוש: לציון יום השנה ה-49 לכיבוש הישראלי בשטחים ביקשנו להציג מסמך חדש המשרטט את השינויים במהלך שנות הכיבוש שהפכו את השטחים לאיזור מפוצל ומקוטע, שבתוכו מתקיימות דרגות וצורות שונות של שליטה ישראלית, אשר מביאות להפרה שיטתית של זכויות האדם הבסיסיות של מיליוני בני אדם. המסמך הוצג באתר האגודה [בעברית](#) [בערבית](#) [ובאנגלית](#), באזכורים בתקשורת בעברית ובערבית, בדפי הפייסבוק בעברית, ערבית ואנגלית וכן באמצעות ניזולטר שהופץ לקהל התומכים באגודה. בדף הפייסבוק בעברית, 164,901 איש נחשפו לארבעה פוסטים שונים בנושא

הקמפיין, תחת הכותרת "הצגת האבסורד של הכיבוש": [סיפוח ודחיקה, פיצול השטח – הפרד ומשול, הזכות למים, חופש התנועה](#). הפוסטים עוררו שיח רב שקיבל ביטוי במאות תגובות לכל אחד מהם (מטבע המורכבות של הנושא, רובו של השיח לא היה אוהד לעמדת האגודה). בדף הפייסבוק בערבית התמקד הקמפיין בהפרות זכויות אדם נקודתיות בשטחים הכבושים. שני הפוסטים שהועלו: [הזכות למים בשטחים הכבושים, הכיבוש הזוחל – הסיבוש](#) קיבלו יחד חשיפה של 198,490 איש. בדף הפייסבוק באנגלית הגיע כלל החשיפות לארבעה פוסטים ([סיפוח ודחיקה, פיצול השטח – הפרד ומשול, הזכות למים, חופש התנועה](#) ל-70,815 איש).

קמפיין מאבק לרפורמה בסיעוד – "אמא יקרה לי": מטרת הקמפיין לעורר תמיכה ציבורית רחבה ולחץ נדרש על מקבלי ההחלטות ומובילי דעה כדי להכניס את הרפורמה בתחום הסיעוד לתקציב. הפעילות כללה קידום פעילות בכנסת, ארגון כנס בכנסת, פרסומים מרובים באמצעי התקשורת, קמפיין פייסבוקי רחב היקף, קידום [נייר עמדה שיצא בשם האגודה ופרופ. איסי דורון](#), השקת [מיני סייט](#) דינמי ואפקטיבי להנגשת הנושא (כ-4,000 צפיות מההשקה ביולי עד סוף דצמבר 2016), [קמפיין שליחת מיילים](#) בשילוב הפלטפורמה הקיימת באתר "אנו", שבמסגרתו 1,305 איש שלחו מייל למקבלי ההחלטות בדרישה מהם לפעול בנושא, והקדשת הידיעון השבועי של האגודה לנושא ([יוני 2016, אוגוסט 2016](#)). הקמפיין שהועלה בדף הפייסבוק כלל עד עתה 16 פרסומים שונים, שעסקו במגוון רחב של צדדים לקידום המאבק לקידום הרפורמה: [הצגת הנושא, כנס בכנסת, בקשה לשיתוף עדויות](#) (ששימשו למינוף הנושא בכנסת ובתקשורת), [קמפיין שליחת המיילים, הזווית הנשית של נושא הסיעוד, הפתרון הציבורי לעומת המסחרי](#) ועוד. ברמת הפייסבוק מדובר בקמפיין המצליח ביותר של האגודה מבחינת היענות הציבור והאינטראקציה שקיבלו הפרסומים השונים שלנו: מספר חשיפה ממוצע לכל פוסט עומד על כ-78,000 איש, 2,700 לייקים ומעל 800 שיתופים לכל פוסט. [הפוסט המצליח ביותר](#) שהועלה בתחילת הקמפיין קיבל נתוני שיא של 8,397 לייקים, 3,741 שיתופים וסה"כ הגיע לקהל של 281,129 אנשים בפייסבוק. כלל הפוסטים במסגרת הקמפיין זכו ביחד לחשיפה של 1,245,704 איש. קמפיין הסיעוד גם הוא הגורם המשמעותי לעלייה במספר האוהדים בדף הפייסבוק של האגודה בשנה האחרונה. הצלחנו לקדם עשרות פרסומים בכלי תקשורת מובילים (למשל: [בערוץ 2](#), ב-ynet, [בדה מרקר](#) ו**במעריב**). בנוסף, הנענו שיח שמתנהל גם בלעדינו – כתבות ברדיו, בטלוויזיה ובעיתונות – נושא הסיעוד הפך לנושא שמעניין תקשורת.

• ארועים ציבוריים

[שיעור הגאגא ההמוני השנתי למען זכויות האדם בישראל](#) התקיים ב-1.3.2016 בהובלת אוהד נהרין ואנשי להקת המחול בת שבע, והשתתפו בו 1,200 אישה ואיש. האירוע כולו נתרם בהתנדבות, והכניס סכום מרשים של 20,000 ₪ לפעילות האגודה.

[טקס הענקת אות זכויות האדם ע"ש אמיל גרינצוויג](#) נערך ב-10.4.2016 במרכז ענב בתל אביב. השנה נפלה בידינו הזכות להעניק את האות [לאיגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית ולפרופ' קנת מן ולסניגוריה הציבורית](#).

אירועים נוספים התקיימו במסגרת שבוע זכויות האדם – ראו להלן.

• שבוע זכויות האדם 2016

לציון יום זכויות האדם הבינלאומי פרסמנו את [דוח תמונת מצב](#) – הסקירה השנתית על מצב זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים. הדוח עלה לאתר האגודה בגרסה מעוצבת בעברית, ערבית ואנגלית, והופץ לתקשורת. כמו כן פרסמנו לראשונה [סקר](#) על עמדות הציבור בנושא זכויות אדם.

הכנסת ציינה לבקשתנו את יום זכויות האדם בשורה של דיונים בוועדות השונות בנושאים: ייצוג משפטי להורים בהליכי הוצאת ילדים ממשמורתם; חופש הביטוי של סטודנטים ועובדי הוראה; אלימות משטרת כלפי קבוצות שונות באוכלוסיה, לרבות קבוצות עולים; היבטים מגדריים בתחום הסיעוד; בחינת השלכות ריביות פיגורים על אוכלוסיות חלשות. כמו כן התקיים [כנס מרכזי](#) בנושא תקציב 2017-2018 – האם הוא חברתי?

אירועים נוספים שהתקיימו בשבוע זכויות האדם:

- **הפנינג זכויות אדם במשחק כדורגל של הפועל קטמון ירושלים:** הופעה של חן עמרם מהפואטרי סלאם, הרצאה של העיתונאית נטע אחיטוב על כדורגל נשים וזכויות אדם ופעילויות נוספות.

- **הקרנת הסרט "סופת חול" בנצרת ושיחה עם שחקניות הסרט בנושא זכויות נשים** ופוליגימיה. בשיתוף עם ארגון נשים נגד אלימות.
- **שבת של זכויות אדם בסינמטק תל אביב:** הקרנת סרטים בנושא זכויות אדם לאורך כל השבת; תערוכה של הצלמת טלי מאייר, בנושאים הזכות להפגנה ולמחאה והזכות לחיים ולשלמות הגוף; בערב - פאנל בנושא "[לא נחמדים – התמודדות הרשויות עם מאבקי זכויות אדם](#)", והקרנת הסרט "סלמה" שעוסק במאבק השחורים לשוויון בארה"ב.
- **אמנים בוחרים זכויות אדם בתחנת הרדיו FM88:** במהלך השבת, כל שעה נפתחה בשיר שבחרו יוצרים ישראליים, ומסמל בשבילם את רוח יום זכויות האדם הבינלאומי.
- **צילומי פצועי כדורי ספוג בתערוכה "עדות מקומית":** תערוכת הפורטרטים של טלי מאייר, שצולמה בשיתוף עם האגודה, הוצגה בתערוכה השנתית של צילומי העיתונות "עדות מקומית" במוזיאון ארץ ישראל וזכתה בפרס סדרת השנה.

סביב שבוע זכויות האדם היו לאגודה **עשרות הופעות בתקשורת בעברית**, בהן פרסומים של הדוח (למשל [בנענע10](#) ו**ברשת ב'**) והסקר (למשל: [בערוץ 7](#), [במאקו](#), [בווינט](#), ברשת ב', בסיכר השבת ו**בחדרי חרדים**), אזכור של האירועים שארגנו (למשל [ידעה בהארץ](#) על ביטול השתתפות נציג המשטרה באירוע שלנו בגלל לחץ מימין, [פרסום באתר דבר ראשון](#) על הכנס שעשינו בכנסת, ריאיונות ברדיו ובטלוויזיה ועוד. בשיתוף "מורשתנו", תקציר הסקר תורגם לרוסית וקיבל חשיפה יפה באתרים מובילים בשפה הרוסית. **קמפיין יום זכויות האדם בפייסבוק** כלל שורה של אינפוגרפיקות לקידום הדוח, הסקר והאירועים השונים.

• **הרצאות ומתנדבים**

במהלך השנה חברי וחברות צוות של האגודה נתנו כ-**40 הרצאות** על מגוון נושאים, בהם חינוך נגד גזענות, חופש הביטוי, זכויות אדם בשטחים הכבושים ובירושלים המזרחית, הגירה, זכויות ילדים, שינוי חברתי ואקטיביזם, פרטיות והגנת מידע אישי, דיור בר השגה והריסות בתים. ההרצאות ניתנו בפורומים שונים, בהם מוסדות חינוך ומוסדות להשכלה גבוהה, מכללות, אוניברסיטאות, מוסדות תרבות, ארגוני זכויות אדם עמיתים, משרד החינוך, המכון להשתלמות פרקליטים במשרד המשפטים, ובתי הספר למשפטים בהרווארד ובייל.

במהלך השנה פעלו במסגרת האגודה כ-**25 מתנדבים ומתנדבות**, בהם מתנדבות הקו החם לפניות הציבור, מתמחות ממסגרות אקדמיות ומתנדבים לטווח קצר לפרויקטים ספציפיים.